

Tıa -sεbhε Pɔlv 'paa Kolentı -nyıma yoo

-Lagənyıma -wa mia Kolentıgbe 'wv, 'ma *Pɔlv 'paa 'sεbhε -mını yoo. ɔ 'nva nu, -mɔɔ -Lagənyıma 'nı -Lagə -yloogblv -gv nɔda -mı 'nanvv, 'in wa 'nı zekikali, -bha ɔ celiwa 'wv, sa -Lagənyıma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Fvsaweli

¹ -Amı *Pɔlv -Lagə laa ɔ dvmagbv nya, in 'ka -Zezu *Klisı *tietienyo -zε, in -yo -amıaa bheli Səsitenı celi da aın 'sεbhε nı 'wv. ² Amıa -Lagənyıma mia *leglizi 'wv Kolentıgbe nvkple, -wa -Lagə -wəlvə -yo -Zezu Klisi 'wv, amıa na celi da 'wv. -Lagə ka aın la, a 'ka ɔ -nu -zε. -Wa gbaa -amıaa -Kanyo -Zezu Klisi 'ŋni da weee, we mi 'ya -maa -nu nya. -Zezu Klisi mi wa -Kanyo nya, 'in ɔ mia -amıaa -Kanyo nya.

³ Nu, -amıaa Dide -Lagə -yo Nyımaa -Kanyo -Zezu Klisi ŋwna aın 'nyu la, 'in wa 'nye aın 'wvtvtve -dləə.

Pɔlv paa -Lagəfuo, -li -Lagə 'nyea Kolentı -nyımaa 'gbv

⁴ -Lagə 'plılıa -Zezu Klisi 'wv, 'in ɔ yia aın 'nanı 'wvnv. We 'gbv, na paa ɔ fuo 'kəmvv amıaa 'gbv.

⁵ Nu, Klisi 'wv, -Lagə ka aın 'ŋnumnı -li weee 'nye, gbagbie -yo -luyilo ɔ 'nyea aın bhabha. ⁶ -We ka gbv -wa, Klisi gbvdayı -gbv wa gbaa, a ka we -yəŋwnu, 'in amıaa -gbə we svan la.

⁷ Nu, -sleen amıa mia -amıaa -Kanyo -Zezu Klisi yiye wvda, -Lagəo wlawlalu yabhlögboɔ 'na 'ka aın 'wvbə. ⁸ Nu, mə yi 'yaa aın latemania, 'in

a 'ka we 'wlulapalıda nyini. 'In wa 'na 'ka aın gbu yabhlogbəə 'wlu dı, 'in -amıaa -Kanyə -Zezuu yiyiylı 'kaa nyini. ⁹ -Lagə -ç laa aın, ç 'ka a -yo ç 'Yu -Zezu Klısı -ç -wa -amıaa -Kanyə 'wususlolu, ç'ç 'bhvlu ç wəlı -gv la.

Kolentı -Lagənyımaa -yəbhvbhlve

¹⁰ Bheliaın, amıa na bhubhhoa -amıaa -Kanyə -Zezu Klısı 'ŋni nya: a 'de weee -ka wəlı -bhlo. -Yəbhvbhlve 'na -mını aın nyıdı -ni, 'in a -ka dlı -bhlo -yo 'wlukvun lapvpalıe -bhlo. ¹¹ Nu, na bheliaın, Kloee zvaylinyıma gbaa 'mı -ylaε, -zle mı aın nyıdı. ¹² -We in 'kaa gba, mu ni: aın nyıdı, -ç -ka -mı, -məə wəlı mı -məə 'dəə sa. -Bhlo nəə: «-Amı mı Pəlvv -nu nya», 'in 'yabhlo nəə: «-Amı mı Apoləsvv -nu nya». 'In -gvdu nəə 'yaε: «-Amı mı Sefası* -nu nya», 'in 'yabhlo nəə: «Klisı -nu -amı -mıa».

¹³ Amıa dlı, Klısı mı 'wudodaa? 'Lee Pəlv wa kvlva *su -gv la amıaa 'gbu yi? 'In Pəlvv 'ŋni nya wa batizea aın yi?

¹⁴ -Lagə na paa fuo, in 'nı aın glaa nyıme yabhlogbəə batizee, 'mu we 'nı Klisıpusı -yo Gayusi 'wvbhv. ¹⁵ Nu, nyıme yabhlogbəə 'nı mnəni ç 'ka gba, na 'ŋni -gv wa batizea aın. ¹⁶ Cun, gbużənv -wa, in ka 'ya Sitefanası zvaylinyıma batizee. 'In we 'bhv -maa 'wv, na 'wlukvun lapvpalıe 'nı we -gv -mı ni, in ka nyıme yabhlogbəə batizee. ¹⁷ Nu, we 'nı nyımaa batizee batizeee 'gbu Klısı yi 'mı tie. -Lagəgbvv gbagbıee 'gbu ç yia 'mı tie. In 'na 'ka we gba nyımaa gbuylloo səlv. Nu, Klısı su -gv tlħie yi gbukpua gbu -zε.

* **1:12** Sefası ji -wa Pięlı (-Zezuu *'bınənyə -wa).

Klisı mi -Lagəə 'tite -yo ɔ gbvylilo nya

18 Nu, nyıma -wa mia mnəmno -yloogblv, Klisi su -gv lakvlv -gbv mia, gbvkpvə nya wa yia we. 'In -amia -mama -Lagə mia pueda, -Lagəə 'tite nya -amia bhua we 'wv, -amiaa -nv nya. **19** Nu, -we mia *-Lagəsebhə 'wv celida mv n:

«Gbvilyonyaa gbvylilo na yia lasaa,

'ylimnanyaa 'ylimnee na yia gbv -kpva -zelia».

20 Nu, da gbvilyonyə mia? Da titee gwesanyə mia? 'In da dvdv -mınu -gvv kpelikpelunyə mia? Wa nee lea? -Lagə ka we -sloluε, dvdu nı -gvv gbvylilo mia, -sabhe -wa.

21 Nu, dvdvgv -nyımaa gbvylilo nya, wa 'nı -Lagə yibheli ɔ gbvylilo 'wv. 'In -Lagə nee, -Lagəgbv -a mia da gbada, -we wa yia -yo -sabhe -bha gbv 'bhisa, -wa ıjwnua we gbv -yo, 'ma ɔ yia gbv 'wvsaa. **22** Nu, *Zuifv 'ybha wa nv gwedigbv le, 'in *Glekı talia gbvylolo da. **23** Nu, we -ka -amia, wa ka Klisi su -gv lakvlv, -məɔ gbv -amia gbaa. We mi -nanagbv nya Zuifvv -nv nya, 'in -wa 'nıa Zuifv, -maa laa we -sabhe -bha gbv. **24** Nu, -wa -Lagə laa, wa yi Zuifv -zeoo, wa 'nı Zuifvoo, wanvv -gbə Klisi mi -Lagəə 'tite -yo ɔ gbvylilo nya. **25** Nu, -we wa laa -Lagəə -sabhe -bha gbv, -mvv -zi nyımaa gbvylilo 'wv. 'In -we wa laa -Lagəə 'wv yəlve, we -zi nyımaa latełə.

26 Bheliaın, sa a mia, 'in -Lagə yia aın la, a yla we. Dvdvgvv gbvilyonya 'nı aın glaa -zu, 'titee nyıma 'nı aın glaa -zu, 'in 'ıñımını zvaylinyıma 'nı aın glaa -zu. **27** Nu, gbv dvdvgv -nyıma yia -yo -sabhe -bha gbv nya, 'mv -Lagə -saa -bha ɔ 'ka gbvilyonya zvbihalı. 'In -we dvdvgv -nyıma yia -yo 'wv yələ -li nya, 'mv -Lagə -saa -bha, ɔ 'ka 'titee nyıma zvbihalı. **28** Nu, -lu -we dvdvgv -nyıma bhua 'wv 'kienyi, -we 'nıa

-lu yabhlogbəo nya -mɪ, 'in wa tlilia 'ylila, 'mʊ -Lagə -saa -bha, 'in -lu -we nyıma bhua 'wʊ -lu 'kadə nya, ɔ 'ka we lasa. ²⁹ Sanee we miaa 'gbv, nyıme yabhlogbəo 'nɪ mnəni ɔ 'ka ɔ 'də 'ylimanı -Lagə 'yu. ³⁰ Nu, -Lagə ka aɪn 'wʊsulsolu -Zezu Klisi 'wʊ, 'in Klisi -zəa -amiaa gbv yilo bhua -Lagə -gbe. Klisi 'gbv -a yia nyıma tıklı -zə -Lagə 'yu. ɔ 'gbv -a mia -məowluda, 'in -Lagə yia -aɪn 'wʊzıtı gbv nyuu kwəe. ³¹ Sa we mia -Lagəsəbhə 'wʊ cəlida mʊ nɪ:
 «ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'də 'ylimanı,
 ɔ 'ylimanı ɔ 'də -we Nyımaa -Kanyə nva ləe
 'gbv.»

2

*-Zezu Klisi -o wa kvlva *su -gv la, ɔ gbv Pəlv gbaa*

¹ Nu, bheldi aɪn, da -amɪ mnɪa amiaa -gbe, in 'nɪ mnɪ in 'ka aɪn -yla -Lagə zizegbv gba wəlɪ 'nanı -yə nyımaa gbv yilo nya. ² Nu, in 'nɪ 'yibha in 'ka gbv -putuu 'jiyibheli, da in mia aɪn nyıdɪ, 'mʊ we 'nɪ -Zezu Klisi 'wʊbhv, -Zezu -o wa kvlva *su -gv la, mə. ³ We 'dəe 'gbv, da -amɪ 'kaa aɪn 'yu 'yligbe, in ka 'wuyəmani, in ka nyano nv, -zugba na təlia. ⁴ Nu, na gbv -slolu wəlɪ -yə na -Lagəgbvv gba sə'ɔ 'bhv nyımaa gbv yilo -wəlɪ 'nanvv -gbe. Nu, Zuzu 'Pəpaa 'tite zva 'mɪ we ɻwəe. ⁵ 'Saa 'də amiaa dlızvzvə 'na 'kaa nyımaa gbv yilo -gv ladı, nu, we -dɪ -Lagə 'tite -gv la.

-Lagəo gbv yilo

⁶ 'In -zugba -Lagənyıma dolua 'yligwela, 'ma -amia slolua gbv yilo. Nu, wee gbv yilo -mınɪ 'nɪ bhla -mınɪ gbv yilo, 'in bhla -mınɪ 'wlulapılınya 'kadı -wa 'kaa labhv, we 'nɪ 'ya -maa gbv yilo. ⁷ -Lagəo

gbuyilo mia zizeda, 'in -we mia zizeda -bhlokpadə nyima kwɛɛ, 'mv -a slolua. -Lagɔ ka -bha we -sa pepe, -amiaa 'ŋnu 'yimaniee 'gbv, 'bhie, o yia dudu lala.

⁸ Dvdv nu 'wlulapulnya 'kadu 'yabhlogbəo 'ni wee gbuylilo -mnu yibheli. We -ka nu, wa ka yaa we yibheli, wa 'na 'ka 'ŋnumniece -Kanyɔ 'kadu su -gv laklv. ⁹ Nu, -we mia -Lagɔsebhe 'wv celida mv ni:

«-We 'yli 'nia -slə -yɔyi,
 -we yukwli 'nia -slə 'nv,
 -we nyime yabhlogbəo 'nia -slə 'wlukvvn
 lapvpali,
 'mv -Lagɔ mnazia la -wa 'yibhaa o,
 wa -nu nya.»

¹⁰ Nu, -Lagɔ gbu mia zizeda, -amia o -slolua we 'klv o Zuzu nya. -Lagɔ Zuzu -yi gbu weee, 'dəbhie -Lagɔ zizegbv -we -tɔa 'wv, o -yi we. ¹¹ Nu, nyimee -gbe, o dli -bhlogbəo -yia o 'wlukvvn lapvpali gbu, we 'ni mvv? 'Sa -bhloo 'də -Lagɔ Zuzu -bhlogbəo -yia -Lagɔ 'wlukvvn lapvpali gbu. ¹² Nu, we -ka -amia, -amia 'ni dvdvgv -nyimaa zuzu 'yli, nu, Zuzu bhva -Lagɔ -gbe, 'mv -a 'yia. 'In wlawlalu -we -Lagɔ 'nyea -ain bhe, -a 'ka we yibheli.

¹³ 'In -a -ka we gbu -gbada -mi, -a'a gba we dvdvgv -nyimaa gbuylloo gbvslolu səlv. Nu, -Lagɔ Zuzu u gbvslolu səlv -a gbaa we. Sanee 'sa -a gbaa -Lagɔ gbvzənv gbvnyaa 'ji -wa kaa -Lagɔ Zuzu 'wv -yla. ¹⁴ Nu, nyime -o 'nia -Lagɔ Zuzu 'wv -ka, o 'ni mneni o 'ka gbvzənv -gbvnya bhva o Zuzu -gbe gbu -yɔŋwnu. -Sabhe -bha -gbv we -mia onvv -gbe. O 'ni mneni o 'ka we 'wulanv, nu, Zuzu 'Pvpaa 'dəbhlogbəo nya wa mnenia wa 'ka wee -li

'wusısalı. ¹⁵ Nu, nyıme -o kaa -Lagoo Zuzu 'wv, mo sısalıa -lu weee 'wv. 'In o də mia, nyıme yabhlogbooo 'nı mnenei o 'ka o gbu 'wludı. ¹⁶ We mi celida - Lagosebhę 'wve:

«Nyęo -yi Jejitapęe 'wlukuvn lapupaligbu?

Nyęo 'ka o gbu -slolua?»

'In -amia mia, -a -yo Klisi 'sco 'wlukuvn lapupaligbu -bhlo.

3

-We -Lagoo lubhonvnya 'kaa lenv

¹ Nanvv -gbe, bheldain, in 'nı zlume mnenei in 'ka aın -yla gbu gba, nee nyıma ka -Lagoo Zuzu 'wv, ma -yla na gba gbu. Nu, dvdvgv -nyımaa gbu -yla -gba sołv in gbaa we aın -yla. 'In in 'kaa we aın -yla gba -wa mia 'nyenyeyua nya dlı -zvda Klisi 'wv, 'ma in -telva aın. ² Nu, we 'gbv, in yia aın nyitnyu 'nyę, 'in in 'nia aın lililu 'titę 'nyę. A 'nı mnenei a 'ka we li, 'in -zeeen -bhlokpadę a 'nı we lile mnenei. ³ -We ka gbu -wa, a mi -slo yice 'wv. Da zenyi -yo -yemimnie mia da aın nyidi, mv'v -slolu nu, yice 'wv a miaa? 'In dvdvgv -nyıma 'bhisa a mia nodaa? ⁴ Nu, amiaa 'yabhlo -ka gbae: «Pəlvv -nu in -mia,» 'in -gvdu -ka gba: «Apolosvv -nu in -mia», -zugba dvdvgv -nyımaa lenvgbv a 'nı -bhade lenvda -mi!

⁵ Nu, nyęo Apolosv -mia? 'In nyęo Pəlv -mia? - Lagoo lubhonvnya -kpua, -wa ka 'gbv a yia -Lagogbu dlı -gv zv, 'ma -a -mia. Da -aın glaa -o -ka -mi, lubho Nyımaa -Kanyę 'nyea o, 'mv o nva. ⁶ -Ami faa su, Apolosv slua we 'nyu -yo, 'in -Lago minia we. ⁷ Nu, -o faa su, 'in -o slua we 'nyu -yo, -maa 'nı -lu yabhlogbooo nya -mi. -Lago, -o minia we, mo -zia -bha 'wv. ⁸ -O faa su, 'in -o slua we 'nyu -yo, wa 'de

'so mnени 'wv. -C -ka -mı, -moo 'dεε lubhonv səlv -Lago yia -moo 'penia. ⁹ Nu, -a -yo -Lago so nva lubho dabvdu.

Amia mı -Lagoo kpaa nya, 'in a mı 'yaa o -budu o mia 'svbhada nya. ¹⁰ Nu, lubho -Lago 'nyea 'mı, o 'nani nya, we səlv in 'paa da -buduu gwe glu, -budusvhanyo -yia gbv 'bhisa. -Sleen, nyime -putu dia we -gv la. 'In -o -ka -mı, o zu o 'de 'yiliyo, sa o dia we -gv laa 'gbv. ¹¹ Nu, -buduu gwe mı glu 'cın, mı -wa -Zeu Klisi. 'In nyime yabhlogbo 'ni mneni o 'ka we gwe -putu glu palı.

¹² Nu, nyoo nyoo -ka wee -budu -gv ladı -can nya, 'gwezi nya, tvkpa -zənv nya, su nya, yeyε -petu -yo 'bvε nya ni, ¹³ nu, -o -ka -mı -moo nvnv -lubho yia zlı 'klv 'tlaa, -Lagoo nyimaa -yogbvv 'wvbhu zlı. Nu, wee ylı yia we 'de -slolua -kosu 'bhisa, -o -ka -mı we 'ka -moo lubho layla, 'in -we -ka -mı, we 'ka we -slolu. ¹⁴ 'In nyoo -ka -buduu gwe -gv -budu 'svbha we 'ni 'soko -kosu 'yu, we 'penigwezi o yia. ¹⁵ Nyime -o ka lubho -ka si, o 'ni 'penie -ka. O 'de mia, gbv 'wv o yia 'bhva, nee nyime -o -di -kosu 'kadv kwee.

¹⁶ A 'ni we 'ji -yi ni, -Lagoo -budu a -miaa? 'In -Lagoo Zuzu -dılı aın 'wv laa? ¹⁷ Nu, nyoo -ka -Lagoo -budu lasa, -Lago saa o la. Nu, -Lagoo -budu mı -mowlvda, 'in 'mı a -mia.

¹⁸ Nu, nyime yabhlogbo 'na nvnv o 'de -dawli 'wv -ni. Aın glaa nyoo -ka gba o -yi gbv dvdu -minı -gv, o -ze tutujenyö, 'bhie, o 'ka gbvylonyo tıklı -ze. ¹⁹ Nu, dvdvgv -nyimaa gbvylilo mia, -sabhe -wa -Lago 'yliya 'wv. Nu, we mı celida -Lagosebhe 'wve: «-Lago kpaa gbvylonya wa 'de -dawli weli -yo.»

²⁰ -Lagosebhe nee 'ya:

«Jejitapε -yi gbvylonyaa 'wlukvvn lapvpaligbv.

ɔ -yi we 'ji nıı, we 'nı -lu 'wukv.»

²¹ We 'gbv, nyıme yabhlogbəo 'na 'ylimanı ɔ 'dε nyıme 'wv -nı. Nu, -lu weee mı amıaa -nv nya: ²² -de Pəlvv, -de Apolosvv, -de *Sefasu, -de dudvgvv, -de 'yliyəgagiee, -de tlıtliee, we -ka desleenoo, we -ka cıcioo, we 'dε weee mı amıaa -nv nya, ²³ 'in amıa, amıa mı Klisı -nv nya, 'in Klisı mia -Lagəo -nv nya.

4

Klisı tietienya -a -mia

¹ Nu, a 'bhu -aın 'wv Klisı lubhonvnya nya, 'in a 'bhu -aın 'wv -Lagəo zizelii 'yliyəzvnya nya. ² -We weee wa 'yıbhaa -lii 'yliyəzvnya daa, mv -wa nıı, wa ylı wa lubhonvnya tiklü nya. ³ We -ka nıı, a 'ka na -yəgbv 'wvbhuoo, 'in dudvgvv gbuWvbhuonya 'ka na -yəgbv 'wvbhuoo, nanvv -gbe -mvv 'nı gbu, 'in na 'dε' 'bhu na 'dεe -yəgbv 'wv. ⁴ Nu, na dlı'i dı 'mı gbu yabhlogbəo 'wlu, 'in -mvv'v gba nıı, in mı tiklü. -ɔ -kaa na -yəgbv 'wvbhu, mə -wa Nyımaa -Kanyə. ⁵ We 'gbv, a 'na 'bhulu nyımee -yəgbv 'wv -nı, -zugba we bhla 'nı -slə nyni. A wv Nyımaa -Kanyə 'ka yi. -Lu -we -ka zizeda -mı nikpise 'wv, mə yia we zlı 'klu wlelia. Mə yia nyımee dlızəgbv mia zizeda 'bhlesaa. 'In -ɔ -ka -mı, -Lagəo kwalıa -məo 'ŋnı -məo lenvgbvv səlv.

⁶ Bheliaın, in -ka gbu -mını gba Apolosv -yə na 'dεe da nı, in 'ka aın gbu -sloluu gbu -wa. In 'yıbha a -ka we 'wlukvvn lapvpalıda -mı nı, a yibheli gbuZənv -gbv -minı 'ji: «'In a 'na zili -we mia -Lagəsebhə 'wv celıda -gv -nı.» A 'na 'ylimanı amıaa 'dε we 'wv -nı. 'In a 'na falı nyıme ɔ -libheyi ŋwəe la -nı. ⁷ Nu, -mı,

nyeo -zili -mɪ -na -lima 'wua? -We weee -in kaa, -Lagɔ 'nɪ -mɪ we 'nyeɛ? 'In we -ka 'sa -mɪ, lɛɛ -lu ka 'gbv -na yimanı -na 'dɛ, -lu -we -in kaaa 'gbv, nɛɛ ɔ 'nɪ -mɪ we 'nyeɛ?

⁸ Nu, -we weee a 'ybhaa, a ka 'cɪn we! A mɪ 'cɪn 'ŋnɪmɪnɪda! A ka nyımaa 'wlulapılınya -zɛ, 'in -amia 'nɪ we nya -mɪ! -Aa! In 'ybha a -zɛ nyımaa 'wlulapılınya 'piɛn, 'in -amia -yɔ aɪn 'sɔ 'ka 'ya nyıma 'wlulapılı. ⁹ Nu, we 'wlv sa 'mɪ dlı, -amia -Zezuu tietienya, -Lagɔ ka -aɪn luganya 'wʊnv: -a 'wlv sa nyıma -wa wa 'ka 'bha -zejila 'wʊ. ɔ ka -aɪn wla ylaylalu nya dvdu -kpabhie -yla, we -yɔ 'anzı -yɔ nyıma -yla.

¹⁰ Nu, -amia mɪ -sabhebhanya nya Klisu 'gbv, 'in amia mia gbvılonya nya Klisi 'wʊ! -Amia yɔlv 'wʊ, 'in amia 'tela, amia wa zva 'nʊŋwɛ bhabha, 'in wa tlilia -amia 'ylila! ¹¹ Nu, desleen -bhlokpadɛ, -a mɪ sıada ŋwɔ -yɔ 'nyumatu kwɛɛ, -a 'nɪ 'wʊplanaa -ka, bhıtı wa bhıtıa -aɪn, 'in -a 'nɪ ladıda -kli -ka, -a mnı mɔ -a yi mɔ. ¹² Nu, -amıaa 'dɛɛ sɔ nya -a nva lubho 'tite. Wa -ka -aɪn vɛlɪ, 'nyu -a ŋwnaa wa la, wa -ka -aɪn 'kliyie 'wʊpalıda -mɪ, 'wlu -a dia we zə la. ¹³ Nu, wa -ka -aɪn -nyumɔda -mɪoo, wɛlɪ -zənv nya -a palıa we 'bıgv. Da bhla -mını nya -bhloo 'dɛ, dvdu -gvv kalıkɔ 'bhisa wa yia -aɪn, pʊnkalu -we nyıma saa kwneɛ 'bhisa wa yia -aɪn.

¹⁴ We 'nɪ amia zvbhalıee 'gbv na cɛlɪ da aɪn 'sɛbhɛ nɪ 'wʊ. Nu, 'dɪ na zva aɪn na dlı da yua 'bhisa. ¹⁵ Nu, amıaa 'dɛ yi -sloluslolunya 'wlu glv 'sɔ 'wlu kugbua 'yɪ Klisi 'wʊoo, amıaa dide -bhlogbəɔ. Nu, -amı gwalıa aɪn -Zezu Klisi 'wʊ, amıaa -Lagɔgbv -yla gbagbıe nya.

16 Nu, amia na bhubhoea, a 'tideli 'm!. **17** Nu, we 'gbv, na tiea amiaa -gbe Timotee, -o -wa na duma -yu -Lago 'wv, 'in -o kpaa -Lagəgbv -kli. Sa na nəa -Zezu Klisi 'wv, 'in na slolua we da weee leglizi weeee 'wv, o 'ka ain ligbe we nya.

18 Nu, ain glaa nyıma təlvə ka we dlı zə lapvpalı nu, in 'nia amiaa -gbe lvyia yi, we 'gbv, wa yia wa 'de 'ylimanı. **19** Nu, Jejitape -ka ɻwnu, daylı na mnia amiaa -gbe. We 'nı 'dəe 'ylimanı nyaa ɻwee welı 'dəkpvaa 'nvnvee gbv, nu, -we wa mnenia lenve, in 'ka we 'tite -yoyu gbv -wa. **20** Nu, *-Lagəo nyımaa 'wlulapilie mia, we 'nı ɻwee welı wv, 'tite 'wv we mia. **21** Lee -lu a 'ybha? In -yo -pnı yi amiaa -gbe yaayu, in -yo zekalidlı -yo dlı -dlıo yii?

5

Gbvnyuu lenve leglizi 'wv

1 -We wa gbaa amiaa daa, da weee -a nva we, mv -wa nu, mvtnigbv mı ain nyıdı. Wee 'sasvcpa -mutnigbv -mını 'degbolu 'nı nyıma 'nia -Lago -yi nyıdı -m!. Wa nee nu, ain glaa 'yabhlo -yo o didee 'ɻwnı dia -budu 'wv. **2** 'In a mı 'ya -bhlokpadə amiaa 'de 'ylimanıda, 'in a'a nv nee gu 'wlı ain 'wv. 'In -o nva 'sasvcpa gbv le a mneni a 'ka yaa o vu amiaa 'de glaa. **3** We -ka -amı, na 'debhie -gbolu 'nia de ain glaa -mı ni, na zuzu -yo ain 'sı mı. 'In in ka nyıme -o nva 'sasvcpa -gbvnyuu lee -yəgbv 'wvbhu pepe, Nyımaa -Kanyo -Zezuu 'jnı nya, nee glaa in mı ain. **4** Nu, da a -ka 'wlugbeli, na zuzu -yo ain -ka -mı, 'in -amiaa -Kanyo -Zezuu 'tite -ka -ain nyıdı lasibhli, **5** 'sasvcpa -nyıme mia, a -salı o *-Saatan suwvla, 'in

ɔ gbvnyuuu lenv ku 'ka labhv. 'In Nyımaa -Kanyoo
yiyizlı ɔ 'de 'ka gbu 'wvbhv.

6 Nu, -we -yo a 'kaa amıaa 'de 'ylimanı, we 'ni -mi!
Amıaa 'de -yi we 'ji nu, «*Goo -sele yılıla 'flooo 'pue
weeee». **7** Nu, a -wəlv amıaa 'de -yo, 'in a -sa gəo 'cın
amıaa 'de nyidi, 'in 'flooo 'pue lolu 'nia gəo -yo -ka, a
'ka we -ze. A mi 'cın we nya gbvzənu sa, nu, Klisi ka
ɔ 'de wla -amıaa *'Wuzitıylı 'feti -gv -bhlabhle nya,
'in wa yia ɔ 'bha.

8 Nu, -a -sa -amıaa 'feti, -a 'na -salı we 'floo kaa
gəo 'cın -yo nya -ni, gbvnyuu -yo nvkplee 'ylinyunoo
gəo -ni. Nu, we -ze 'floo 'nia gəo -yo -ka, -we -wa -
məwlvwlv -yo gbvzənuv 'floo.

9 Nu, 'səbhə -we ka 'bıgv -səbhə na paa da aın yoo,
in nee aın -yla we 'wue, nyıma -wa nva mətnıgbv
le, a 'na nynini wa 'wula -ni. **10** Nu, in 'ni aın -
yla gba, dvdvgu -nyıma weee -wa -wa mətnıgbvv
lenvnya, ləklıçian, 'wienya -yo yoyolagəo bvbənya,
a 'na nynini wa -yoła -ni. We -ka nu, a 'na 'ka wa
-yołanyni, -zugba dvdvgu a yia 'bhva! **11** In 'yıbhə
in 'ka aın -yla gbae, nyıme -o laa ɔ 'de -Lagonyıme,
'in ɔ nva mətnıgbv le, ɔ kaa ləkli, ɔ bvbəa yoyolagəo,
ɔ velia nyıma, ɔ bhalia ɔ 'de nv, 'in ɔ ylia 'wie, a -yo
-məo 'sasukpa -nyıme 'na lili 'sukwe -bhlo -ni.

12-13 'Lee -wa 'nia -Lagonyıma nya -mi, -ami 'kaa
wa -yoğbu 'wvbhu yi? -Lagəyia wa -yoğbu 'wvbhu.
'In amıa, amıa 'ni mneni a 'ka -Lagonyımaa -yoğbu
'wvbhuu? Nu, -Lagəsəbhə gbaae:
«A vu nvkplee 'ylinyunonya amıaa 'de nyidi.»

6

-Lagonyımaa -yoğbu 'wvbhubhue wa 'dəkpva

nyıdi

¹ 'In lęe ka 'gbv amıaa 'yabhlo -yo ɔ -Lagəbheli yabhlo -ka gbv 'yi, 'in ɔ kwa we gbvwvhunya 'nıa tıklı -mı -Lagɔ 'yu -maa -gbəa? 'In o'ɔ kwa we -Lagɔnyımaa -gbəa? ² A 'nı we 'ji -yi nu, -Lagɔnyıma yia dwdvgv -nyımaa -yəgbv 'wvbhuu? 'In we -ka nu, amıa yi dwdvgv -nyımaa -yəgbv 'wvbhuu, a 'nı mneni a 'ka gbv yua -se -se 'wvbhuu? ³ A 'nı we 'ji -yi nu, -amıa yia 'anzinyaa -yəgbv 'wvbhuu? Sa we mı, 'in a 'nı mneni a 'ka dwdv -minu -gv gbv 'wvbhuu? ⁴ 'In amıa -ka sanee -svkpa gbv nyıdi -ka, a bhua we 'wv, 'in a kwaa we dwdvgv -nyımaa gbvwvhunya 'yu, -wa leglizi'ı laa nyıma! ⁵ 'In, -we na gbaa da, amıaa 'dəe zv -wa. Gbıyilonyɔ yabhloo -kpua 'nı aın nyıdi -mı, 'in -məɔ 'ka amıaa -yəgbv 'wvbhuu? ⁶ Nu, sa bhelia -bhelia kıklalı dwdvgv -nyıma 'nıa -Lagɔ -yili gbvwvhunya 'yua?

⁷ Gbuzənu -wa, a 'dəkpua -ka 'kıklalıda -mı, mu slolua nu, a ka bhli təo təo. Lęe -lu ka 'gbv a'a 'tide amıaa 'də 'yi, wa'a dı aın gbv 'wlu, 'in wa'a li aın 'wlua? ⁸ Nu, amıa dia nyıma gbv 'wlu, 'in amıa lia nyıma 'wlu, 'in amıaa -Lagəbhelia -yla a nva we le!

⁹ A 'nı we 'ji -yi nu, -wa nva gbvnyuu lę, wa 'na 'ka 'bı 'yi -Lagɔ nyımaa 'wlulapulie zo? A 'na nvnu amıaa 'də -dawli gbvnya -minı 'wv -nı: mətnı -lenvnya, yoyolagɔ bvbonya, nyıma -putuu -budu 'wvdinya, nvkpasia -wa -yo nvkpasia dı -budu 'wv, ¹⁰ 'wienya, leklıçian, -wa bhalıa wa 'də nv, -wa vəlia nyıma, -wa bhua nyımaa -lu 'wv -gla nya, -maa 'na 'ka 'bı 'yi -Lagɔ nyımaa 'wlulapulie zo. ¹¹ Nu, sanee amıaa lv -nyıma təlvə mia zlıme. 'In -Lagɔ ka aın -ywəlv, ɔ ka -bha aın -sa ɔ -nv nya, 'in ɔ yia aın

nyıma tıklıu -zəli, Nyımaa -Kanyo -Zezu Klisıu 'nıni nya, -amıaa -Lagəə Zuzuū səlv.

A 'ylimanı -Lagəə 'nıni amıaa -gv ku nya

12 Aın nyıdı, təlvə nəee: «-Lu weee lənv se mı 'mı -yla.» Cıñ, 'in -lu weee lənve 'nı 'sa 'ylinanı. 'In in mnəni in 'ka gbae: «-Lu weee lənv se mı 'mı -yla», 'in in 'nı mnəni in 'ka na 'də 'yitide, 'in in 'ka -lu -gvdvv gaylo -ze. **13** A nəee 'yaε: «Lililu mı nvkplaa -nu nya, 'in nvkplaa mia lililuu -nu nya.» Gbuzənə -wa, 'in -zugba la -Lago yia we -saa -bhlo -bhlo. Nu, wa 'nı nyımeə ku lənv mutnu 'gbv: we mı Jejitapəə -nu nya, 'in Jejitapə mia kuu -nu nya.

14 -Lago 'bhua Nyımaa -Kanyo 'wı tlıtlıe lv, 'in mə yi 'yaa -amıa 'wıbhua tlıtlıe lv ə 'ttıe nya.

15 A 'nı we 'ji -yi nu, amıaa ku -kpabhie mı Klisıu kuu 'lali nya? 'In in mnəni in 'ka Klisıu kuu kibhe 'wıbhı, 'in in 'ka we 'naabızıñwnəə kuu kibhe 'wınvı? -Innya! **16** Nu, -ɔ -yo 'naabızıñwnə -ka -mı, ku -bhlogbəə wa 'də 'sə zəa, a 'nı we 'ji -yii? Nu, -Lagəsebhə nəee:

«Nyıme -bhlogbəə wa 'dəsəbhie yia -zəa.»

17 'In -ɔ -yo Jejitapə -ka 'wısuslo dlı zə, nyıme yabhlo ə -yo ə Zəa.

18 Nu, a -gwa mutnıgbv kwəə! Gbonyuu -putu weee nyıme nva le, we'e pla ə ku zə. Nu, nyıme -ə nva mutnıgbv le, ə 'dəə ku -yla ə nva gbonyuu le.

19 Zuzu 'Pıpa -Lagə 'nyea aın, -we mia aın 'wı, a 'nı we 'ji -yi nu, amıaa ku mı we -budu nya? 'In a 'nı amıaa 'dəə -nu nya -mı? **20** Nu, -Lagə ka aın 'wızıtı -valıe 'kadı nya. We 'gbv, a 'ylimanı ə 'nıni amıaa ku zə.

7

Kwvkwalie gbu

¹ Gbu, -we a 'yıbhaa 'mı la 'səbhə 'wv, we 'bıgv na palıa -sleen da.

Nı, nyıme 'nı 'nıwno kwa we nanı 'yli. ² Nı, mvtningbvv lenvee 'gbv, nvkpasu -ka o 'dεe 'nıwno, 'ın 'nıwno -ka o 'dεe 'lowli.

³ -We nvkpasu nva le 'nıwno -yla, 'nıwno 'lowli nv we o 'nıwno -yla le. 'In -we 'nıwno nva le nvkpasu -yla, 'nıwno nv we le o 'lowli -yla. ⁴ Nı, -we 'nıwno 'yıbhaa, o 'nı mneni o 'ka we o 'dεe ku -yla lenv, o ku mia, o 'lowlii -nv -wa. 'Sa -bhloo 'dε, -we nvkpasu 'yıbhaa, o 'nı mneni o 'ka we o 'dεe ku -yla lenv, o ku mia, o 'nıwno -nv -wa. ⁵ Nı, 'yabhlo 'na -mueni o 'dε o -libheyi -nı. We -ka -Lagə a 'ka bhubhoe bhla yabhlo nya a bhlı weli -bhlo, 'bhie, a 'ka 'sa nv. 'In -mvv 'bıgv, a yiylı -yo lv -buduu 'wvıda. We 'nı -mvvv, a 'nı mneni a 'ka amıaa 'dε kpa sayibheli, 'ın a bhlilia -Saataan laylagbv lv.

⁶ Nı, -we in gbaa da aın -yla, amıaa 'yoo 'nyenyee 'gbv in yia we gba, we 'nı tite in palı aın -yla. ⁷ In 'yıbha nyıma weeee -mı nyıfı nya na 'dε 'bhisa. 'In -o -ka -mı, o ka ovvv -Lagə wlawlalu -we -Lagə 'nyea o. Nı, 'yabhlo -nv mı we 'dεe sa, 'ın -gvdvv -nv mia we 'dεe sa.

⁸ -Wa 'nıa -slı 'nıwno kwa, -wa 'nıa -slı ylkvwv, we -yo -dvgbawı, in nee aın -ylae: a -ka yaa 'mı 'bhisa -tv we nanı 'yli. ⁹ 'In we -ka a 'nı mneni a 'ka amıaa 'dεe dlı lakpa, -zugba we nanı 'yli, a kwa 'nıwno, a -kvı ylı, a yi tlı nvkpasu -yo 'nıwno 'tv nya.

¹⁰ Nyıma -wa kwaa 'nıwnı, 'ın -wa -kvıa ylı, in nee wa -ylae, (we 'nı -amı gba we, Nyımaa -Kanyə

gbaa we): 'ηwnə 'na 'bhvlv ə 'lowli -glo -ni. ¹¹ We -ka ni, 'ηwnə ka ə 'lowli -globhv, ə 'na -kwvlv ylı -putu -ni, 'in we 'ni -mvvv, ə -yo ə 'lowli suslolu 'wv lv. 'In nukpasu, -məɔ 'na -sali ə 'ηwnə kwneε 'titı -ni.

¹² -We na gbaa nyıma -təlvə -wa kaa 'ηwnı -yla mv ni, (na 'de gbaa we, we 'ni Nyımaa -Kanyə gba we): ni, -Lagəbheli -ɔ -ka 'ηwnə -ɔ 'nia -Lagə 'wv -mı -ka, 'in əɔ 'ηwnə -ka 'yıbha ə -yo ə 'ka -yətvtlv ni, ə 'na -sali ə kwneε -ni.

¹³ 'Sa -bhlokpadə, -Lagəηwnə -ɔ -ka nukpasu -ɔ 'nia -Lagə 'wv -mı -ka, 'in əɔ nukpasu -ka 'yıbha ə -yo ə 'ka -yətvtlv, ə 'na 'bhvlv ə -glo 'titı -ni. ¹⁴ Nu, nukpasu 'nia -Lagə 'wv -mı, ə cipa -Lagə -yo, -Lagəηwnə ə kwaaa 'gbv. 'Sa -bhloo 'de, 'ηwnə 'nia -Lagə 'wv -mı, ə cipa -Lagə -yo, -Lagəbheli ə kwaaa 'gbv. We 'ni -mvvv, amıaa 'yua mı nyıma 'nia -Lagə 'wv -mı 'yua 'bhisa. 'In -zugba amıaa 'yua cipa -sleen -Lagə -yo.

¹⁵ Nu, -ɔ 'ni -Lagə 'wv -mı, -de ə -Lagəlowlii, -de ə -Lagəηwnəɔ, ə -ka gba ə 'ka -məɔ -yəbhv, a 'tide ə 'yi ə 'ka we lənv. -Mvv daa mia, we yi -Lagəlowli -zəoo, we yi -Lagəηwnə -zəoo, ə 'ni ə -yəlaneda -mı. Nu, 'wvtvtve -dlɔɔɔ 'gbv -Lagə yia aın la. ¹⁶ Nu, ama -Lagəηwnə, sa a -yi we 'ji, a mneni a 'ka amaa 'lowli gbv 'wvsaa? -Mı -Lagəlowli, sa -in -yi we 'ji, -in mneni -in 'ka -na 'ηwnə gbv 'wvsaa?

Sa a mia, 'in -Lagə yia ain la, a -tv 'sa

¹⁷ We 'bhv -mını -bhlogbəɔ 'wv, -kwıkwı Jejitapɛ 'nyea -mı, -in nə we səlv, 'in sa -in mia, 'in -Lagə yia -mı la, -in -tv 'sa. Tite -we na slolua leglizi weeee da weeee, mv mia de. ¹⁸ Nu, -in -ka knı 'wv -mı 'bhie -Lagə -ka -mı la, -in -tv -mvv səlv, 'in -in 'ni knı 'wv

-mı, -Lagə -ka -mı la, -in 'na plalı knı -nı. ¹⁹ -In 'ka knı plaoo, -in 'nı knı plaoo, -muv 'nı gbu yabhlogbooo. Nu, -we nania 'yli, mu -wa nu, -in zu -Lagəo titee 'nuŋwe. ²⁰ We -mı nu, -o -ka -mı, sa o mia 'bhie -Lagə yia o la, o -tu we səlv. ²¹ -Lagə 'kaa -mı la -in mı gaylo nyaa? -In 'na sumanı dlı -muv 'gbu -nı. We -ka nu, -in mneneı -in 'ka gaylo -flıı 'tla, -in nu we le. ²² Nu, gaylo -o Nyımaa -Kanyo laa, o mı nyıme -o Nyımaa -Kanyo zıtia 'wı nya. 'Sa -bhloo 'dε nyıme -o mia o 'dε -yla Nyımaa -Kanyo laa, -məo mia Klisu gaylo nya. ²³ Nu, -vale 'kadı nya -Lagə zıtia aın 'wı. A 'na -zeli nyımaa galı -nı. ²⁴ Bheliaın, -o -ka -mı sa o mia, 'in -Lagə yia o la, o -tu we səlv -Lagə 'yu.

-Wa 'nia 'ŋwnı -yo 'lowlia -kaa gbu

²⁵ Nu, -wa 'nia -slə 'ŋwnı -yo 'lowlia -ka, Nyımaa -Kanyo 'nı 'mı -yla gbu yabhlogbooo gba -maa daa. Nu, na 'dεe 'wlukvvn -gbu na gbaa da, Nyımaa -Kanyo ka 'mı o nyazıdlı nya nyıme wa dia dlı 'wı -zeli. ²⁶ Nu, desleen bhlaa -yəkalıee 'gbu, -we na pıpalıa 'wlukvvn la mu nı: nyıme -o -ka -mı, sa o mia o -tu 'sa, mu nania 'yli. ²⁷ Lee -in ka 'ŋwnı? -In 'na -salı o kwnıe -nı. -In 'nı 'ŋwnı -ka, -in 'na kwali 'ŋwnı -nı. ²⁸ 'In -in -ka 'ŋwnı kwa, -in 'nı gbonyuu lenv, 'in 'yiesləŋwnı -ka ylikwu, o 'nı gbonyuu lenv. -Wa kwukwalıa, sıasıe wa yia wa 'pipee 'wı, we 'gbu in 'ybha yaa in 'ka we aın gwevlalı.

²⁹ Bheliaın, -we in 'ybhaa in 'ka gba mu nı: nu, bhla -tu 'wı -se. We 'bhı -zeen 'wı, nyıma -wa kaa 'ŋwnı, wa nu nee wa 'nı 'ŋwnı -ka. ³⁰ Nu, -wa mia wida, wa nu nee wa 'nı wida -mı, -wa mia 'mına lida, wa nu nee wa 'nı 'mına 'wı -mı. 'In -wa zoa -li, wa nu nee -we wa zoa, we 'nı wa -nu. ³¹ Nu, -wa

mia zuzənu 'yıda dudu -mını -gv, wa nu nee wa 'nı zuzənu 'yıda -mı. Nu, wee dudu -mını, sa we mia de, 'plia we yia.

³² Nu, in 'nı 'yıbha amiaa dlı sumanı. -C 'nı 'ıjwno kwa, mə kpaa Nyımaa -Kanyo gbu -kli, 'in sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka Nyımaa -Kanyo dudu namani, 'in ɔ talia we yoo da. ³³⁻³⁴ Nu, -ɔ -ka 'ıjwno -ka, dudu -gvv gbu -məo kpaa -kli. 'In sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka ɔ 'ıjwno dudu namani, 'in ɔ talia we 'yoo da. Sanee'sa ɔ mia dlilida wee gbu 'sɔ nyıdi.

'Sa -bhloo 'dε ıjwno 'nıa ylı -mı -yo 'yiesləıjwno 'nıa ylı -mı kpaa Nyımaa -Kanyo gbu -kli. Nu, ɔ 'yıbha ɔ 'ka Nyımaa -Kanyo -nu nya -tv, ɔ kuu lenugbu -yo ɔ 'wlukvvn lapvpalie weeee 'wv. 'In 'ıjwno -ɔ -ka ylı -mı, dudu -gvv gbu -məo kpaa -kli, 'in sa ɔ 'kaa nu, ɔ 'ka ɔ 'lowli dudu namani, 'in ɔ talia we 'yoo da. ³⁵ Nu, -we na gbaa da aın -yla, amiaa 'dεe zuzənu gbu -wa, we 'nı amiaa 'yoo -kvıue. In 'yıbha nu, -we mia tiklü a nu we le Nyımaa -Kanyo 'debhlogbəo -yo lanenie nya.

³⁶ -A yla -slə gbu 'sɔ -mını. We tianu nı: nu, bhoyi sɔ gbaa wa 'ka kwıkwali wa mia wıda, 'in nyimesløyuu dlı 'wınyni gbu -ka ɔ ıjwela -zili tenyii nı, ɔ dlı -ka gba nu, ɔ nu ɔ bhoyi -yla gbınyuu le, -zugba wa kwıkwali, sa ɔ 'yıbhaa. Nu, we nanı 'ylı, ɔ 'nı gbınyuu lenı. ³⁷ 'In we -ka nyimesløyuu dε gba ɔ 'nıa -slə 'ıjwno kwa, we 'nı -gla nya, 'in ɔ -ka mneni ɔ 'ka ɔ dlı lakpa, ɔ -ka ɔ 'dε nya gba 'piεın nu, ɔ -yo ɔ bhoyi 'nıa -budu 'wıdı, gbızənu ɔ nıa le. ³⁸ We -ka 'sa -mı, -ɔ -ka ɔ bhoyi kwa, gbızənu ɔ nıa le. 'In -ɔ 'nı 'ıjwno kwa, gbızənu -məo nu 'yaa le bhabha.

-Dvgbajıwnı gbu

39 Da 'ŋwnəo 'lowli -gaa -slə 'yliyo, o -tu o -yo 'kɔmvv. 'In we -ka nü, o 'lowli ka tlı, -o oo 'ŋwnə -ka 'ybha o kwa o. Nü, we -ze -Lagɔnyıme. **40** Nü, nanvv dlı zo, sa o mia, o -ka we səlv -tv, 'muna 'wü o yia -tva. 'In -amı 'ya, in dı we dlı 'wü nü, -Lagɔ Zuzu mi 'mi 'wü.

8

-Zila -bvbənumee -gv gbv

1 Nü, -a yla -sleen -zila -bvbənumee -gv gbv.

-We a gbaa, gbuzənv -wa: «Nü, -a 'de weeee -yi -lu.» 'In wee -luyilo mia, 'dəe 'ylimanie we palia nyıme. 'In zekikalie mia, mv ylimania dlızvzve -gvwla. **2** Nü, nyıme -o -ka o 'de 'wlukvvn -dı, o -yi -lu yabhlo, sa o mnenia o 'ka yaa we yibheli, o 'nı -slə 'sa we -yi. **3** Nü, -o -ka -Lagɔ zekali, -Lagɔ -yi -məo.

4 'Lee -a mnenei -a 'ka -zila -bvbənume lii? -A -yi we 'ji nü, yoyolagɔnya 'nı -lu yabhlogbəo nya -mı dvdvgv, 'in -Lagɔ -bhlogbəo.

5 Nü, gbuzənv -wa, nyıma təlvə nəe -lagɔnya mi yalı -yo -seli dvdv -gv. 'In wa dı we dlı 'wü nü, -lagɔ -zu 'wü, 'in nyımaa -cian -zu 'wü. **6** Nü, we -ka -amıaa -nv, -Lagɔ -bhlogbəo, mə -wa Dide, mə -laa -lu weeee la, mə -yla -a mia. 'In Nyımaa -Kanyɔ -bhlogbəo: mə -wa -Zezu Klisi. O 'gbv -lu weeee mia la, 'in o 'gbv -amıa mi 'yaa la.

7 'In nyıma weeee 'nı gbuzənv -mını -yi. Nü, təlvə ka wee yoyolagɔ -yəlayibheli bhabhaa 'gbv, -sleen 'ya, 'in wa lia wee -zila -bvbənume, nəe yoyolagɔ -bvbənume. Wa dlı 'nı late, 'in wa gbaa wa 'dəe daa nü, wee nıme ka wa pıln -plali. **8** 'In we 'nı nü, liliu 'ka -aın -Lagɔ -yəlanyneni: -a 'nı we li -a 'na 'ka -lu

yabhlogbəo 'wvbə, 'in -a -ka we lioo, we 'na 'ka -aın -lu yabhlogbəo 'nyε.

9 Nu, a zu amıaa 'dε 'yiliyo, amıaa 'dε -yla -tvvtvee lenvgbv yi -wa ka dlı 'nıa 'wvtε labhli. **10** Nu, -mı -yia gbuzənv, we -ka nu, nyıme ka dlı 'nıa 'wvtε, o -ka -mı 'yı lida yoyolagəo bvbəbudu zə, 'lee, o 'nıa dlı 'temania yi, 'in o 'ka wee yoyolagəo bvbənume lii? **11** Nu, -na gbuzənvv yiloo 'gbv, -Lagəbheli -o ka dlı 'nıa 'wvtε, -o ka 'gbv Klisi yia tlı, sanee 'sa o yia o 'dε mnənva! **12** 'In a -ka 'sa -Lagəbhelia gbvnyuu 'wluo nv, a -ka wa dlı 'nıa 'wvtε lenv, -zugba Klisi 'dəbhie -gbolu -yla a nva gbvnyuu le.

13 We 'dεe 'gbv, wee lililu -mını 'ka na -Lagəbheli mnənva ni, -zugba in 'nıa 'masleen -zila -bvbənume lia yi, in yi na bheli mnənva.

9

*-We ka 'klv -Zezuu *tietienyo kaa, we -yo -we o kaa lenv*

1 'Lee, in 'nı na 'dε -yla -mı? In 'nı -Zezuu tietienyo? In 'nı -amıaa -Kanyo -Zezu 'yu? 'In Nyımaa -Kanyo lubho in nva, a 'nı we yaa? **2** We -ka nu, nyıma təlvaa -gbε, in 'nı -Zezuu tietienyo nya -mı, amıaa -gbε, in mı we nya -kpə. Nu, a mı Nyımaa -Kanyo 'wvv 'gbv, amıaa de slolua nu, in mı Nyımaa -Kanyo tietienyo nya.

3 Nu, wa -ka 'mı gbv 'wludi, sa na saa na 'dε gbv 'wlu, mı nı: **4** 'lee, -a 'nı we 'klv -ka, -a 'ka li, 'in -a 'ka 'ma -amıaa lubhoo 'gbvv? **5** Sa -Zezuu tietienyo təlvaa, Nyımaa -Kanyo bhelia -yo *Sefası 'bhua -Lagəŋwıo 'wv, -amıa 'nı we 'klv -ka, -a 'ka

-Lagəŋjwno 'wubhu, -a -yo ɔ 'ka mnü? ⁶ Yaayı, -amı -yo Banabası -bhlo 'kaa lubho nu 'bhie, -a 'ka -amianvu 'pipee 'yi yi? ⁷ 'Lee, a ka -slə 'nu nu, nyıme ka 'sluja pla, 'in ɔ yia ɔ 'de 'penı yi? Nyıme faa *-dləsu, ɔ'ɔ li we 'bhuee? 'In 'nəəluu zva yabhlo 'yliyəzvonyɔ'ɔ 'ma 'nəəluu nyitinyuu?

⁸ 'Lee, nyımaa lenvgbvv səlv -bhloo 'de na gbaa gbv yi? *Moizı tite 'ni wee gbv -bhloo 'de gbada -mu? ⁹ Nu, we mı wee tite 'wv cəlidae:
«'Bhli -ka 'mnɔ 'titlida -mı,
a 'na gbuva -ni we ɔwe -ni.»

'Lee, 'bhlinyaa 'gbv -Lagə bhalıa yi? ¹⁰ 'Lee, -amıaa 'gbv ɔ yia sa wəli -mını gba yi? Cun, -amıaa 'gbv wee wəli mia cəlida. Nu, -o -ka 'mnɔ 'pa, ɔ dı we dlı 'wv nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia. 'In -o -ka 'mnɔ -dıda -mı, ɔ dı we dlı 'wv nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia, we 'ni mvv? ¹¹ -A ka aın 'wv Zuzu 'Pvpaa zuzɔnonya glv. 'Lee, -a -ka aın kwęe amıaa dvdvgvv zuzɔnonya 'yi, gbv 'kadı mv yi?
¹² We -ka nu, nyıma təlvıa ka we 'yiyı klu aın -gv, -amıaa nu we 'yiyı -klu 'ni -maa -nu 'wuzii?

-Amıa 'ni -mvv -yəlayıbha. Nu, gbv weee -a slılvıa 'wlu zɔ la, -mvv yi 'wlu Klisı gbuzɔnv gbvv 'yoo -a kıklalı. ¹³ A 'ni we 'ji -yi nu, -wa nva lubho *-Lagəbudu 'kadı zɔ, -Lagəbudu 'kadı zɔ wa yia wanvu liliuu? 'In -wa nva -Lagəo bubəlvda lubho, -Lagəo bubəlvda wa'a 'yi wanvu liliuu? ¹⁴ Nu, 'sa -bhloo 'de Nyımaa -Kanyɔ palıa tite, nu, -wa gbaa -Lagəgbv, wa 'yi wanvu liliu -Lagəgbvv gbagbıe -yo.

¹⁵ Nu, -amı, -li ka 'yiyı klu in kaa, in 'ni we 'yabhlogbo -yəlayıbha. 'In in 'nia -li ka 'yiyı klu in kaaa 'gbv we cəlı. We nanı 'yli in 'ka tlı! -Mvv -zi nyıme 'ka 'mı 'ŋnı 'kadı -mını -gv -sa. ¹⁶ Nu, in 'nia na 'de 'ylimanı -Lagəgbvv gbagbıe 'wv. -Gla -wa in

'ka we gba. 'In we -ka nu, in 'nı wee -Lagəgbv gba, gbvnyuu mı na -nv nya! ¹⁷ We -ka na dε -saa -bha wee lubho -mını, -zugba in mneni in 'ka we 'pənie 'yı. Nu, -gla nya -Lagə dia 'mı wee lubho 'wluu 'gbv, bhe na nva we. ¹⁸ Nu, lee -lu -wa na 'pənia? -Lagəgbv gbagbie bhe -wa, 'in -li ka 'yıklı in kaa, in 'kaa 'yı -Lagəgbv gbagbie -yo, i'in 'yıbha we -yəla.

¹⁹ In mı na 'dε -yla, in 'nı nyıme yabhlogbəoo gaylo. 'In in yia na 'dε nyıma weee gaylo 'wvnu, in 'ka nyıma duun 'yı Klisu -nv nya. ²⁰ Nu, in -ka Zuifv nyıdı -mı, 'in na nva na 'dε Zuifv 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yı Klisu -nv nya. Na 'dε'e zu Moizu tite 'nviwe -gla nya, 'in in -ka -wa zva we 'nviwe nyıdı -mı, 'in na nva na 'dε wee titee 'nviwezvnyo 'bhisa, 'in in 'ka wa 'yı Klisu -nv nya. ²¹ 'Sa -bhloo 'dε, -wa 'nua Moizu tite -yi, in -ka wa nyıdı -mı, 'in na nva na 'dε -maa 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yı Klisu -nv nya. 'In -zugba, in -yi -Lagə tite, -we ka gbu -wa, Klisu tite na zu 'nviwe. ²² Nu, -wa ka dlı 'nua 'wvte, in -ka wa nyıdı -mı, 'in na nva na 'dε -o ka dlı 'nua 'wvte 'bhisa, 'in in 'ka -maa 'yı. Na 'dε na nva -lu weee 'wv, wa 'dε weee -yla. 'In, in 'ka təlva gbu 'wvsa so weee lv. ²³ -Lagəgbv gbu na nva gbu weee -mını le, 'in in 'ka we zvzənu 'yı.

²⁴ A -yi we 'ji nu, -gwagwanya weee -ka -gwaa mnı, -gwa wa 'dε weee gwaa, 'in nyıme -bhlogbəoo bhua we 'kupv 'wv. Nu, amia -gwa 'ya 'sa, 'in a 'ka we 'kupv 'wvbhu. ²⁵ -Gwagwanya -ka -gwagwiae 'kpıaa yi -luu təlva wa tıa. We 'pənie -we yia labhvıa wa 'ka we 'yı 'gbv, wa nva we le. 'In 'pənie we 'e 'bhıa la, -amia 'ka we 'yı 'gbv -a nva we le. ²⁶ We -ka -amı, we 'gbv na zva -gwagwiae 'yiliyo, 'in in 'ka we 'wlulapalıda nyni. 'In, in 'wlv -kwligvnyo, i'in 'pa -

kwli 'sa -mə bhe. ²⁷ Nu, na ku na palia 'kliyie 'wv, 'in in mi we -kanyo nya. -Mvv yi 'wlv nyıma təlva -yla in gba -Lagəgbv 'bhie, -Lagə yi 'mı kwneε -sa.

10

**Izlaelnyıma mia da bəbleε wa gbvv 'wvpaligbv*

¹ Bheliaın, in 'ybha a ligbe gbu -we ylia -amıaa dıkpası -wa -yo Moizi nəa zlime. Yalıpvpaa kpə yabhlo zva wa 'de weee 'yliyo, 'in wa 'de weee yia *gumunyu Zalv 'wvdi. ² Wa -yo Moizi 'sə -bhlo, 'in wa yia wa 'de weee batizee yalıpvpaa -yo gumunyu lv. ³ Lililu -Lagə wlaa, mv -bhlo wa 'de weee lia. ⁴ 'In 'nyu -Lagə wlaa, wa 'de weee 'maa we. Nu, -Lagə -bazle mia wa yoo kwada, nyu bhva we 'wv, 'mv wa maa. Wee -bazle mia, Klisi -wa. ⁵ 'In wa nyıdı nyımaa dumadu 'nı -Lagə dudvnanə gbu lənv, we 'gbv, wa yia tlı da bəbleε.

⁶ Nu, wee gbunya -mını, gbvv 'wvpaligbv we -mia -amıaa -nv nya, -amıaa dlı yi gbvnyii 'wvnyni wamia 'bhisaa 'gbv. ⁷ A 'na -zəli yoyolagəə bvbənya -nı, wa nyıdı -nyımaa təlva 'bhisa -nı. 'In we mi cəlida -Lagəsəbhə 'wvə:

«*Izlaelnyıma -dia la,
wa lia, 'in wa yia 'ma.

'Bhie, wa soa 'wv,

'in wa yia 'mına li kpukplalıe nya.»

⁸ -A 'na tili -amıaa 'de mvtñigbv -nı. Sa wa nyıdı nyıma təlva nva, 'in nyımaa 'wlu gbu gbuu -zakpa glv -bhlo 'ya ta (23.000) yia tlı 'ylı -bhlogbəə nya. ⁹ -A 'nı mneni -a 'ka Klisi layla, sa wa nyıdı -nyıma təlva ylaa Klisi la, 'in tibhənya yia wa mu, wa yia tlı. ¹⁰ A

'na 'ŋwunjweni zə -ni. Sa wa nyıdı -nyıma təlva nva,
'in tlıtlıee 'anzı yia wa 'bha.

11 Gbonyii -mını ylia wa, we 'ka gbuu 'wopaligbu -zə təlvaa -nv nya gbu -wa. We mı cəlida, -amıa -wa -gaa 'yliyo, 'in dvduu bhiabhlı yia cipa, we 'ka -amıa 'dızv.

12 We 'gbu, -o -ka we 'wlukvvn lapupalı nuı, o mı 'yligbeda gege, o zu o 'de 'yliyo, o yi bhli. **13** Nuı, laylagbu -we ylia aın, we ka nyıma ylı 'cun. -Lagö'o 'bhvlv o weli -gv la, 'in o 'na 'ka aın 'yitide laylagbu -zilia aın ıjwe la, we 'ka aın ylı. 'In da laylagbu -ka aın ylia yi, 'in o nyea aın 'tite a 'ka we zə 'yligbe, 'in o nyea aın se a 'ka we kwęe 'tla.

A zv amıaa 'de 'yliyo yoyolagəo bvbvee gbegbein

14 We 'gbu, na 'talea -zənv, a vla yoyolagəo bvbve gwe!

15 Nuı, gbuylonya na təlvaa aın, 'in na gbaa da aın -yla gbu. -We na gbaa da aın -yla, amıaa 'de sisalı we 'wv. **16** -Lagəo nyımaa 'nyularıwna -kəpvv 'gbu - a paa -Lagə suo. -A -ka we nvkpla nv 'mada -mı, we'e suslolu -a -yo Klisu 'piən 'wvv? 'In 'floo -a dıdlıa la, -a -ka we lida -mı, we'e suslolu -a -yo Klisu ku 'wvv? **17** 'Floo -bhlogbəo, 'in -amıa -Lagonyıma -zu 'wv, 'in -a mia ku -bhlogbəo nya. -We ka gbu -wa, 'floo -bhlogbəo -a 'de weee lia.

18 A yla Izlaelinyıma, -wa lia -Lagəo bvbolvdaa nıme, wa -yo -Lagə mı 'wvsusloluda. **19** 'Lee, 'sa in 'ybhaa in 'ka gba nuı, -zila -bvbənıme mı -lu -zənv yabhlo nya yı? Yaayuı, yoyolagə mı -lu -zənv yabhlo nya yı? **20** -Innya! 'In nee aın -yla nuı, -zila -we -wa 'nia -Lagə 'wv -mı bvbəa, zuzu 'nyii -yla wa bvbəa we, we 'nı -Lagə -yla. 'In in 'nı 'ybha a -yo zuzu 'nyii

-mı 'wʊsusloluda. ²¹ Nu, a 'nı mnəni a 'ka Nyımaa -Kanyəə 'kɔpu 'wʊ 'manıda -mı, 'in a 'ka zuzu 'nyiii 'kɔpu 'wʊ 'mania mnı. A 'nı mnəni a 'ka Nyımaa -Kanyəə lili lu lida -mı, 'in a 'ka zuzu 'nyiii lili lu lia mnı. ²² 'Lee, -a 'yıbha -a 'ka Nyımaa -Kanyəə zenyidlı 'wʊsəlvv? Amıaa dlı nu, -amıaa latelə -zi ɔɔ?

A nv -lu weee le -Lagəə 'ŋnimnuniee 'gbv

²³ Nyıma tɔlvə nɛɛ: «We se mı, -a 'ka -lu weee lenv». Cıñ, -lu weee lenv 'nı 'sa 'ylinanı. «We se mı, -a 'ka -lu weee lenv», gbvzənv -wa, nu, -lu weee lenv'e 'temanı -Lagənyımaa dlı la. ²⁴ Nu, nyıme 'na -talı ɔ 'dɛe zvzənv -bhloo da -nı. ɔ -talı nyıma -putuu -nvv da.

²⁵ Nyıme weee wa paa pelv ləkə 'wʊ, a -ka we zo, a li we, amıaa dlı 'na dlı aın gbv 'wlu -nı. ²⁶ Nu, we mı cəlida -Lagəsebhə 'wvɛ:

«Jejitape kaa dvdv -yo we -gv -lu weeee.»

²⁷ Nyıme -ɔ 'nia -Lagə 'wʊ -mı, ɔ -ka aın la lili lu -yo, a -ka we -yɔŋnu, -we weee ɔ -ka aın 'nyɛ, a li we. Amıaa dlı 'na dlı aın gbv 'wlu -nı. ²⁸ 'In nyıme yabhlo -ka aın -yla gba, yoyolagəə bvbənime -wa nı, -ɔ gbaa we aın -yla, -məə kłaa, dlı kłaa, wa 'gbv, a 'na lili we -nı. ²⁹ -We na gbaa da we 'nı amıaa dlı gbv, nu, nyıme -putuu dlı gbv -wa.

'In in mı na 'de -yla, -we na nva le, lɛɛ -lu ka 'gbv nyıme -putuu dlı bhu we -yɔgbv 'wvə? ³⁰ In -ka -Lagə suo 'pa lili lu -we in mia lidaa 'gbv, lɛɛ -lu ka 'gbv wa 'ka 'mı 'ŋnisə wee lili lu -we ka 'gbv in yia -Lagə suo 'paa 'gbvə?

³¹ We 'gbv, a 'ka lioo, a 'ka 'maoo, a 'ka leo lɛɛ lenvoo, a nv we 'de weee le -Lagəə 'ŋnimnuniee 'gbv. ³² Nu, -wa -wa Zuifv, -wa 'nia Zuifv -yo -Lagənyıma,

amıaa lenugbu 'na mnənu wa 'yabhlogbo -ni. ³³ A nu 'mı 'bhisa: la na gva, gbu weee na nva le 'wv, 'in in 'ka nyıma weee dvdvnamani. 'In -talı na 'dεe zuzənu -bhloo da. Nyıma duuun zuzənuu da na talia, 'in wa 'ka gbu 'wvbhv.

11

Sa -Lagö 'yibhaa wa -mı leglizi 'Wv

¹ A 'tideli 'mı, sa na 'de tidelia Klisi. ² Nu, -lu weee 'wv, a'a dlv 'mı 'wv, 'in -we weee in -slolua aın, -gv a nəa we, we 'gbu na khalia aın 'ηni.

³ 'In in 'yibha a 'nu gbu -mını 'wv la: Klisi -wa nukpasuu -Kanyo, nukpasu -wa 'ηwnəo -kanyo, 'in -Lagö -wa Klisi -Kanyo. ⁴ Nu, nukpasu -o -ka -Lagö bhubhoeda -mı, 'in -o -ka -Lagögbvv -falipada -mı, -zugba o 'wlu mı 'wvwelida, o -Kanyo Klisi o 'bhalia zu. ⁵ Nu, 'ηwnə -o -ka -Lagö bhubhoeda -mı, 'in -o -ka -Lagögbvv -falipada -mı, -zugba o 'wlu 'nı 'wvwelida -mı, nukpasu -o -wa o -kanyo, 'mə o 'bhalia zu. O 'wlu sa 'ηwnə -o ka 'nyi wa kpla. ⁶ We -ka nu, 'ηwnə yabhlo'o weli 'wlu 'wv, o kpla o 'nyi! 'In 'nyi -gvdidie -yo 'nyi kplakphie -ka o zu 'bhalı, -zugba o weli 'wlu 'wv. ⁷ Nukpasu'u weli 'wlu 'wv, o mı -Lagö 'wvwlv nya, 'in mə 'wv wa yia -Lagö 'ηniumnie -yo. 'In 'ηwnə 'wv wa yia nukpasuu 'ηniumnie -yo. ⁸⁻⁹ (Nu, -Lagö 'kaa nyıma lala: nukpasu 'nı 'ηwnə 'wvtla, ηwnə 'tlaa nukpasu 'wv. 'In -Lagö 'nı nukpasu lala 'ηwnəo 'gbv, 'ηwnə o -laa la nukpasuu 'gbv.) ¹⁰ We 'dεe 'gbv, 'ηwnə weli o 'wlu 'wv, 'anzinyaa 'gbv. Mu slolu 'yaa we nu, o ka -kanyo.

¹¹ 'Sa we mia, 'bhie, Nyımaa -Kanyo 'yu ηwnə gbalia nukpasu, 'in nukpasu gbalia 'ηwnə. ¹² Nu, sa

'ŋwnə 'tlaa nvkpasu 'wv, 'sa -bhloo 'dε 'ŋwnə gwalia nvkpasu, 'in -Lagəo -gbə we 'dε weee bhva. ¹³ A sısalı -slə we 'wv amıaa 'dε nya: 'ŋwnə -ka -Lagə bhubhoeda -mı, o 'nı 'wlu 'wvwələ, 'lee we nanı 'ylii? ¹⁴ Nu, dvdv -gvv -lii 'debhie slolua we nu, nvkpasu -ka tlvlo nyi 'wlu -ka, zv -wa, we 'nı mvv? ¹⁵ Nu, 'ŋwnə -ka tlvlo nyi 'wlu -ka, o 'ŋnikwalılu -wa. 'In -Lagə ka 'ŋwnə tlvlo nyi 'nye o 'wluu 'wvwəlulu nya.

¹⁶ 'In nyıme -o -ka 'ybha o 'ka 'ya gbv tsva -bha palı ni, nu, -amıaa 'nı -mvv bhlabhv, 'in -Lagə leglizinya 'nı 'ya -mvv bhlabhv.

Nyımaa -Kanyəo 'sukwee gbv

¹⁷ Nu, gbunya in 'yia -yo, na yia da aın -yla lapıaa 'gbv, in 'nı mnene in 'ka aın 'ŋnikwalı. Nu, amıaa 'wlugbelie mıa, we'e nv aın zvzənv -yla lε, gbvnyuu we nva aın -yla lε bhabha.

¹⁸ Tiada, wa nee 'mı -ylae, a -ka 'wlugbeli, 'wvdodoe mı aın nyıdı, 'in we mı 'mı dlıu nu, wee gbv -minu -zakpa -bhlo mı gbvzənv nya. ¹⁹ (We mı nu, 'wvdodoe -mı aın nyıdı, 'in -wa kpaa -Lagəgbv -kli, wa 'ka -maa yibheli.) ²⁰ 'In a -ka 'wlugbeli, we 'nı Nyımaa -Kanyəo 'sukwee liliee gbv.

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

²¹ 'In a -ka 'wlugbeli 'sukwe gwe, -o -ka -mı kwə o puloa la, 'in o bhua o 'dεe 'sukwe 'wv, 'in o lia we. Nwə mı tsva 'bhada, -zugba tsva bhalı -maa 'dε nv.

²² 'Lee, a 'nı amıaa 'dεe -budunya -ka a 'ka we zo lilii, 'in a 'ka we zo nv 'manu? Yaayu, -Lagə leglizi a tlilia 'ylii yi? 'In amıaa -Lagəbhelia 'nia -lu -ka, 'ma a 'ybhaa a 'ka zv 'bhalı yi? Sa a 'ybha in gba aın -yla? In kwalı aın 'ŋnu? -Cinnya, in 'nı cı mnene in 'ka aın 'ŋnikwalı gbv -minı 'wv.

23 Nu, -we Nyımaa -Kanyo -slolua 'mı, 'in in -slolua aın mv nu: sabo, da wa 'kaa Nyımaa -Kanyo -Zezu kpa, o 'bhua 'floo 'wv, **24** o 'paa -Lago fuo, o yia wee 'floo ladıdlı, 'in o nee: «-We mia da, na ku -wa, 'mv in wlaa amıaa 'gbv. A li wee 'floo -mını, 'in a 'ka 'mı ligbeda -tv bhla weeee nya.» **25** Wa bhıa lilie, -Zezu yi 'yaa wa nv -kɔpv yoo 'nye. 'In o nee: «Wee 'kɔpv -mını -wa -Lago -yo nyıma 'sɔɔ *'wususlolue -lolu, -we ka 'gbv na 'piən yia jite. Bhla weeee nya a -ka we nvkpla nv 'mada -mı, a -tv 'mı ligbeda.» **26** Nu, sa a lia 'floo -mını -bhlo, 'in sa a maa 'kɔpv -mını nvkpla nv -bhlo, -zugba Nyımaa -Kanyo tlıtlıgbv a mia gbada tıklı, 'in o 'ka 'saa yi.

27 We 'gbv, nyıme -o -ka Nyımaa -Kanyo 'floo li, 'in -o -ka o 'kɔpv -mını nvkpla nv 'ma sa 'nyuu sa, -zugba o 'de o dia Nyımaa -Kanyo -ku -yo o 'piən gbv 'wlu. **28** Nu, -o -ka -mı, o bhlı o 'dees nənəbhı 'yiliç la 'nanvv, 'bhie, o 'ka 'floo -mını li, 'in o 'ka 'kɔpv -mını nvkpla nv 'ma. **29** Nu, nyıo -ka 'floo -mını li, 'in -o -ka 'kɔpv -mını nvkpla nv 'ma, -zugba o 'ni Nyımaa -Kanyo kuu gbv 'wısisalı sayı, o 'de o dia gbv 'wlu. **30** We 'gbv, guzunya -yo 'kukunya -zua aın glaa, 'in nyıma duun yia tlı aın nyıdı. **31** -A -ka -amıaa 'dees nənəbhı 'yiliçlabhı 'nanvv, -a 'ni mnenei -a 'ka -Lago nyımaa -yo gbvv 'wıbhıbhıue ıwı -bho. **32** Nu, Nyımaa -Kanyo -ka -amıaa -yo gbv 'wıbhıda -mı, 'in o -ka -aın gbısloluda -mı ni, wa yi -aın -kaslv 'wıpa dıdvıgv -nyıma nyaa gbv -wa.

33 We 'gbv, na bheliaın, da a -ka 'wlugbeli a 'ka Nyımaa -Kanyo 'sukwe li, a wıwılvı. **34** Nu, ıwı -ka nyıme -məmə 'bhada -mı, o li o 'dees -buduııwıee, 'in a -ka 'wlugbeli a yi amıaa 'de -Lago nyımaa -yo gbv

'wvbhubhue -gv -lalı.

Da in -ka -mə amıaa -gbə nyni, 'bhie, in 'ka gbu pnuuya -mını gba.

12

Zuzu 'Pvpaa wlawlali

¹ -Slęen, bheldiaın, -li Zuzu 'Pvpaa wlaa, in 'ybha a yibheli we sazənə sa. ² A -yi we 'ji nü, da a 'nia -slə -Lagə 'wv -mı, amıaa 'də a tidea 'yi, yoyolagonya'a gbaa, we 'bilanənve nya. ³ We 'gbv, in nee aın -ylaę: nyıme -o -ka -Lagə Zuzu 'wv -ka, o 'nı mnəni o 'ka gbaę: «Mę kpa -Zezu», 'in nyıme yabhlogbəo 'nı mnəni o 'ka gbaę: «-Zezu mı Nyımaa -Kanyə nya!» 'mv o 'nı Zuzu 'Pvpaa 'wv -ka.

⁴ -Lagə Zuzu wlawlali -zu 'wv, 'in -Lagə Zuzu -bhlogbəo wlaa we 'də weee. ⁵ Nu, -Lagə libhoo 'yli -zu 'wv, 'in Jejitapə -bhlogbəo, mə -yla -a nva we 'də weee. ⁶ Nu, -Lagə libho -zu 'wv, 'in oo -Lagə 'dəbhlogbəo nva we 'də weee le nyıma weee 'wv.

⁷ -o -ka -mı -Lagə ka o wlawlalu -məo 'nyę, -məo 'ka -Lagə Zuzu 'titə -slolu. 'In -mvv mı nyıma weee zuzənvv 'yiyılı nya. ⁸ Nu, -Lagə Zuzu nyęa nyıme yabhlo gbagbię gbuylloo səlv, 'in oo Zuzu -bhloo də nyęa -gvdu gbagbię, nyıma 'ka -Lagə yibheli. ⁹ 'In oo Zuzu -bhloo də nyęa nyıme yabhlo dlızuzue, mə -bhloo də nyęa -gvdu guzvnyaa jipejipiee se. ¹⁰ Nu, oo Zuzu nyęa 'yabhlo gwedigbvv lenv se, mə nyęa 'yabhlo -Lagəgbvv -falıpapiee se, mə nyę 'yaa 'yabhlo yoyozuzu -yo Zuzu 'Pvpaa 'wvsısalı se. 'In mə nyęa 'yabhlo wəlı -putunyaa gbagba se, 'in mə nyęa -gvdu wee wəlı -mını 'jigbagbię se. ¹¹ Nu, oo Zuzu -bhloo də nva we 'də weee le. 'In sa o 'ybhaa,

'sa ɔ nyęa nyıma -bhlo -bhlo -Lagøo wlawlalu -bhlo -bhlo -bhlo.

Ku -bhlogbøø lali duun

¹² Nu, nyımee ku -bhlogbøø, 'in we 'lali duun. Wee 'lalinya -zu 'wv, 'in we nva ku -bhlogbøø le. 'Sa -bhloo 'dε Klisi mia. ¹³ Nu, Zuifv -yø -wa 'nia Zuifovoo, galı -yø nyıma -zənvoo, wa ka -a 'dε weeee batizee Zuzu -bhlogbøø nya, 'in -a 'ka ku -bhlogbøø -zε. - Lagø ka ø Zuzu -a 'dε weeee yeli.

¹⁴ 'In we 'nı 'lali -bhlogbøø ku ka, nu, we 'lali -zu 'wv. ¹⁵ Bhv -ka yaa gba: «Nu, in 'nı sø, we 'gbv, in 'nı kuu -nu nya -mi», -mvv 'gbv we 'nia kuu 'lali yi? ¹⁶ 'In yukwli -ka yaa gba: «Nu, in 'nı 'yliya, we 'gbv, in 'nı kuu -nu nya -mi», -mvv 'gbv we 'nia kuu 'lali yi? ¹⁷ Ku -kpabchie -ka yaa 'yliyaa 'dεkpva nya -mi, sa we 'ka 'nva? 'In we -ka yaa yukwlii 'dεkpva nya -mi, sa we 'ka ɻne 'nva? ¹⁸ 'In sa -Lagø 'yıbhaa, 'sa ɔ zva kuu 'lali we -yø -bhlo -bhlo. ¹⁹ We -ka yaa nu, we 'dε weeee mi 'lali yabhlogbøø nya, -zugba da kuu -kpabchie mia? ²⁰ Nu, kuu 'lali -zu 'wv, 'in ku -bhlogbøø.

²¹ Nu, 'yliya 'nı mneni we 'ka gba sø -ylae: «In 'nı -na gbv -ka!» 'In 'wlu 'nı mneni we 'ka gba bhvnya -ylae: «In 'nı amiaa gbv -ka!» ²² Kuu 'lalinya -a yıa -yø nu, we yølv 'wv, we gbv -sua 'wv bhabha kuu -nu nya. ²³ 'In kuu 'lalinya -a yıa -yø nu, we 'nı 'nırıwe -zv sa -mi, 'mv -amia zva 'nırıwe bhabha. 'In kuu danya wa'a 'yıa -yø, -mvv -amia zva sazənv sa. ²⁴ Nu, kuu 'lalinya wa yıa -yø, -mvv sazənv saa zvzve 'nı gbv 'wv -ka. Nu, -Lagø ka ku lenu 'lalinyaa 'yılıjlie nya, 'in we 'lalinya 'nia 'nırıwe -zv sa -mi, ɔ yıa we 'nırıwezvzve 'kadıv 'nye. ²⁵ Nu, we -ka 'sa -mi,

'wudodoe 'nı kuu 'lalinya nyıdı -mı. 'In zuzlu wee 'lali zuzlu 'nanvv. ²⁶ Nu, kuu 'lali yabhlo -ka sıada -mı, we 'de weee sia dabvdu, 'in wa -ka 'lali yabhlo 'ηnikwali, we 'de weee -yo we lia 'mına dabvdu.

²⁷ Nu, amıa, Klisı ku a -mia. 'In wee kuu 'lali a -mia -bhlo -bhlo. ²⁸ Nu, leglizi 'wu sanee 'sa -Lagə palia nyıma la: tıada, -Zezuu tietienya o palia la, we 'sonv nya o palia *-Lagəgbvv -falıpanya la, we tanv nya o palia -Lagəgbvv -slolunya la. -Mvv 'bugv gwedigbvv lenvnya, 'bhie guzvnya jipenya -yo nyımaa 'wısanya, we -yo nyımaa 'yugalinya. 'In nyıma -wa gbaa weli -putunya wa 'nia -yi, o yi 'yaa -maa lapali. ²⁹ Nu, wa 'de weee 'nı -Zezuu tietienya, wa 'de weee 'nı -Lagəgbvv -falıpanya, wa 'de weee 'nı -Lagəgbvv -slolunya, wa 'de weee 'nı gwedigbvv lenvnya! ³⁰ Wa 'de weee 'nı guzvnyaa jipenya, wa 'de weee 'nı weli -putunya wa 'nia -yii gbagbanya, 'in wa 'de weee 'nı wee weli -minu 'jigbanya!

³¹ 'In, -Lagə wlawlali 'ylia -we -zia -bha 'wu, amıaa dlı nyni we 'wu.

Nu, -sleen, 'yloogblı nania 'yli -we -zia -bha 'wu, 'mu na yia aın 'kluslolua.

13

Zekalidlı

¹ 'In, in -ka mnени in 'ka nyımaa weli gba, in 'debhie in 'ka 'anzınyaa weli gba, in 'nı nyımaa zekalı nı, -zugba in 'wlı sa nete wa mia bhlıda 'tıtée, we weli -yo -lili gbaon weli.

² 'In, in mnени in 'ka -Lagəgbvv -falı 'pa, in mnени in 'ka zizelu weee yibhelı, 'in, in 'ka we 'de weee 'wılanv, in mnени in 'ka dlı 'kadı zı, -we 'kaa -gəgo 'kadı dawılasalı, 'in, in 'nı nyımaa zekalı, -zugba in

'nı -lu yabhlogbəo nya -mı. ³ In -ka mneni in 'ka na zvzənv weee ɻwəbhanya 'wəladlili, 'in in 'ka na ku wla wa 'ka we sieoo, in 'nı nyımaa zəkalı, -zugba in 'na 'ka -lu yabhlogbəo we 'wv 'yı.

⁴ -C -ka zəkalıdlı -ka, o dlıtie, zvzənv o nva le, o dlı nyıni nyımaa -lu 'wv zenyi sa, o'c -slolu o 'de, 'in o'c 'ylimanı o 'de. ⁵ -C -ka zəkalıdlı -ka, o'c nı zvəhali gbu le, o'c -talı o 'dəbhlogbəo zvzənvv da, o'c 'pa 'ce, o'c dılı nyımeε gbegbəin gbu dlı la. ⁶ -C -ka zəkalıdlı -ka, -we 'nia -mı tıklı, o'c li we 'mına, nı, gbu zvənv gbuv 'mına o lia. ⁷ -C -ka zəkalıdlı -ka, nyımaa -yəgbu o tıa 'wv, gbu weee o zva dlı -gv, gbu weee o dia dlı 'wv, 'in o slılvıa gbu weee 'wlu zə la.

⁸ Zəkalıdlı 'na 'ka cı labhıa, -Lagəgbvv -falıpapıe yia labhvıa, weli -putunyaa gbagbıe yia 'yligbea, 'in -luyilo 'ka labhvı. ⁹ Nı, -amıaa -luyilo 'nı gbada -mı, 'in -amıaa -Lagəgbvv -falıpapıe 'nı gbada -mı. ¹⁰ Nı, 'yı -we ka zlı -we mıa gbada -ka yi, -we 'nia gbada -mı, 'in -mvv bhvıa la.

¹¹ Nı, da in mıa zlıme 'yısləkpile nya, 'yısləkpile 'bhisa na gbaa, 'yısləkpile 'bhisa na pvpalıa 'wlukvvın la, 'yısləkpile 'bhisa na sisalıa gbu 'wv. 'In da in -zea 'yligweladolunyo, in yia 'yısləkpilee lenvgbu 'bıbhı. ¹² Nı, -zeen, -li -a 'yıa -yo 'wluluu, we 'wlı sa 'yligulabhvı -vigni 'wv -a yı we -yo. 'In -yo -a yia 'yıylıa kpęen kpęen wee 'yı nya. Nı, -zeen, na -luyilo 'nı gbada -mı, 'in wee 'yı nya -Lagə na yia yıbhelia kpęen kpęen, sa o 'de -yia 'mı, 'sa.

¹³ -Slęen, wee -li ta -mını mı la: dlızvzve, dlıwıdındıe, zəkalıdlı. 'In wee -li weee -mını glaa, -we 'yılia, mı -wa zəkalıdlı.

14

Zuzu 'Pvpaa wlawlali

¹ A -talı nyımaa zekalıdlı da tıa. Amıaa dlı nyıni 'ya Zuzu 'Pvpaa wlawlali 'wı. 'In -we amıaa dlı 'kaa 'wınyıni bhabha mu -wa -Lagəgbvv -fali. ² Nu, wəlı -putu wa 'nıa -yi, nyıme -o -ka we gba, o 'nıa nyıma -yla gbı gba, -Lagə -yla o gbaa gbı. -We ka gbı -wa, nyıme yabhlogbı'c 'nı we 'wıla. -Lagə Zuzu 'tıt nya o gbaa gbızɔnonya mia zizeda.

³ Nu, -o paa -Lagəgbvv -fali, nyıma -yla o paa we, 'in o 'ka wa dlızıvzıe -gvpali, o 'ka wa 'kvaylipa, o 'ka wa dlı -belı -yɔpali. ⁴ -O gbaa wəlı -putunya, o 'dée dlızıvzıe o palıa -gv, 'in -o paa -Lagəgbvv -fali, leglizi weee dlızıvzıe -mɔɔ palıa -gv.

⁵ In 'ybha nu, a 'de weee gba wəlı -putunya, 'in -we in 'ybhaa 'ya bhabha mu -wa nu, a 'pa -Lagəgbvv -fali. Nu, -o paa -Lagəgbvv -fali, o 'yli o -zi -o gbaa wəlı -putunya. 'Mu nyıme yabhlo -ka mneni o 'ka wəlı -putunya o gbaaa 'ji gba, -muu 'kaa leglizi weee dlızıvzıe -gvpali. ⁶ 'In -sleen bheliaın, in -ka yaa amıaa -gbı yi, 'in in 'ka aın -yla wəlı -putunya gba, 'in -lu -Lagə -slolua 'mı 'klı, we yi -luyilooo, -Lagəgbvv -falioo, we -yo -Lagəgbvv slolueoo, in 'nı aın -yla we gba, zıvzınu -muımu in nı aın -yla lea? ⁷ -A 'pa -slı lıvvhıllı dlı -gv, sa legle -yo -pete 'bhisa: we -ka we wəlı 'nı -yɔbhıvbhılda -mı -bhlo -bhlo, we -ka bhılda -mı, sa wa 'ka we bhılbhıwəlı 'wısalıda 'yıa? ⁸ We -ka nu, tuv legle 'nı gba 'nanuu, nyıɔ 'ka lamnazı, 'in o 'ka tu gva mnıa? ⁹ Nu, 'sa -bhlokpadı we mia amıaa -nı nya! A -ka wəlı -putunya gbadı -mı, a 'nı we 'wıyleli 'nanuu wa 'ka we 'wılanu, -zugba amıaa wəlnıa a mia kwnıe

'pada. ¹⁰ Nu, wəlū 'yli -bhlo -bhlo -zu dvdvgv, 'in we 'yabhlogbə̄ nyıme'ε 'nva 'wvla, we 'nı -mı. ¹¹ Nu, wəlī -we i'in 'nva 'wvla, nyıme -o -ka we 'mı -yla gba, i'n mı lakpayu nya -mə̄ -gbə̄, 'in -mə̄ mia lakpayu nya na -gbə̄. ¹² 'Sa -bhlokpadə we mia amıaa -nu nya, amıa -wa 'ybhaa -Lagə̄ Zuzuū wlawlali, -we 'kaa leglizü dlızvzvə̄ -gvpalı nı, a -talı we da bhabha, 'in a 'ka we 'yı duun.

¹³ We 'gbv, nyıme -o gbaa wəlī -putu, o bhubhoe -Lagə̄, 'in o 'ka wee wəlī 'bhitı, wəlī -we wa nva 'wvla, we 'wv. ¹⁴ Nu, i'n -ka -Lagə̄ bhubhoeda -mı wəlī -putu 'wv, -zugba na dlı mia -Lagə̄ bhubhoeda, 'in na 'ylimnee 'nı lubho yabhlogbə̄ nıda -mı. ¹⁵ 'In sa i'n 'ka nva? 'In -Lagə̄ na yia bhubhoea na dlı nya, 'in i'n 'ka 'ya o bhubhoe na 'ylimnee nya. -Lagə̄lvv na yia bhlıa na dlı nya, 'in i'n 'ka 'ya we bhlı na 'ylimnee nya. ¹⁶ -In -ka -Lagə̄ fuo 'pa na dlı -bhlogbə̄ nya, nyıme -kpva -o -dia -Lagə̄nyıma nyıdı la, o 'nı -na -Lagə̄ fuo -pa wəlī 'wulanv, 'lee, sa o 'ka gba «*-Amenı!» wee fuo -pa -wəlī -mınu daa? ¹⁷ Gbuzə̄nu -wa, -Lagə̄ -na pa fuo 'nanvv, nu, we'e palı -na -libheyii dlızvzvə̄ -gv.

¹⁸ -Lagə̄ na paa fuo, nu, wəlī -putunya na gbaa, i'n -zi a 'də weeee 'wv. ¹⁹ Nu, -Lagə̄nyıma -ka 'wlugbeli, i'n 'ybha i'n 'ka wəlū ḡo gbu gba wəlī wa nva 'wvla, we 'wv, 'in i'n 'ka 'ya nyıma -putu gbu -slolu, -mvv nanı 'yli -mvv -zi gbvv ḡo 'wlu glu 's̄o 'wlu kugbua (10.000) gbagbie, wəlī -putunya 'wv.

²⁰ Nu, bheliaın, a 'na -zəlī 'yısləkpile amıaa lenvgbvnya 'wv -nı. We -ka gbvnyuuu lenv da, a -ze 'nyenyeyua. 'In amıaa lenvgbvnya 'wv, a -ze 'yligweladolunya. ²¹ We mı cəlida titee 'səbhə̄ 'wvə̄: «Jejıtapə nee:

«Nyıma -wa gbaa wəlɪ -putunya,
 wa gbegbeın na yia 'plılıa,
 'in in 'ka Izlaelnyıma -yla gbv gba.

'Lakpanyaa ńwe nya na yia wa -yla gbv gbaa.

'In 'dəbhie wa 'nıa 'mı yukwli pılvıa yi.» »

22 Nu, wəlɪ -putunyaaa gbagbıe mıa, gbvv 'ylislolue -wa, nyıma -wa 'nıa -Lagɔ 'wv -mı -yla. We 'nı -lu yabhlogbɔɔ nya -mı -Lagɔnyıma 'yliya 'wv. 'In -Lagɔgbvv -falipapıe mıa, gbvv 'ylislolue -wa, -Lagɔnyıma -yla. We 'nı -lu yabhlogbɔɔ nya -mı nyıma -wa 'nıa -Lagɔ 'wv -mı 'yliya 'wv. **23** Sabhisı, leglızı weee gbelia 'wlu, wa yia wəlɪ -putunya gbagbıe bhli, -de nyıma -kpıaa, -de nyıma 'nıa -Lagɔ 'wv -mı ma pla aın lvv, wa 'nıa gbaa yi nu, -sabhe mı aın 'wluu? **24** We -ka nu, a 'də weee mı -Lagɔgbvv -falipada, -de nyıme 'nıa -Lagɔ 'wv -mı mɔɔ, -de nyıme kpıaa, mɔ pla aın lvv, -we weee ɔ 'nva, we 'gbv ɔ yibhelia ɔ gbvnyuu. 'In -we weee ɔ 'nva, mu yia ɔ -yoḡbv 'wvbhua. **25** 'In -we weee mıa ɔ dlı zɔ zizeda, zlı 'klu we yia 'tlaa, 'in ɔ 'ka 'wlu lagbli, ɔ 'ka -Lagɔ bvbɔ, 'in ɔ 'ka gbae: «Cın, -Lagɔ mı aın nyıdı gbvzənu sa.»

Leglizu lenvıɔ

26 Nu, bheliaın, sa -a 'ka we nva? Da a -ka 'wlugbeli, a -ka leglızı lenvıda -mı, amıaa 'yabhlo mnenni ɔ 'ka -Lagɔlbv bhli, 'in -gvdu 'ka nyıma -slolu, -li mıa zizeda -gvdu 'ka we 'bhlesa, 'yabhlo 'ka wəlɪ -putunya gba, 'in -gvdu 'ka we 'ji gba, nu, -mvv weee yia -Lagɔnyıma -yoḡbea, 'in wa dlıvuzve 'ka -gvbho. **27** 'In nyıme -ka wəlɪ -putunyaaa gbagbıe bhli, nu, nyıma 'sɔ, nyıma ta nv 'sa -bhlo -bhlo, 'in wəlinya wa gbaa nyıme yabhlo 'ka we 'ji gba. **28** Nu, -we

wa gbaa, nyıme yabhlogbo'o 'nı -mı ɔ 'ka we 'ji gba, -zugba wa 'mu ɳwe leglizu -zejila 'wı. -C -ka -mı, ɔ gba ɔ 'dεe dlı zɔ, ɔ 'dε -yla, we -yɔ -Lagɔ -yla. ²⁹ We -ka -Lagɔgbvv -falipanya, -de nyıma soo, -de nyıma taa, -maa gba, 'in -we wa gbaa, nyıma tılvıa sisalı we 'wı. ³⁰ 'In nyıme yabhlo -ka -bha -mı, -Lagɔ -ka ɔ gbı yabhlo 'klıslolu ɔ -ka we gbada -mı, -ɔ mia gbada tıa -moo 'mu ɳwe. ³¹ A 'de weee mneni a 'ka -Lagɔgbvv -fali 'pa 'bıla -bhlo -bhlo, 'in we 'ka nyıma weee -slolu, 'in we 'ka wa dlı -belı -yɔpali. ³² Nu, -wa paa -Lagɔgbvv -fali, wa -yi gbvv -falipapie kpa sa. ³³ Nu, -Lagɔ 'nı gbı bidi -bidi bidii lenu -Lagɔ, 'wututve -dlıccı -Lagɔ -wa.

We 'gbı, sa wa nva we leglizi weee 'wı -Lagɔnyıma weee nyıdı, we -mı 'sa. ³⁴ Nu, leglizi -ka 'wlugbeli 'ŋwnı 'mu ɳwe, wa 'nı wa gbagbıee 'yoo 'nyε. 'Sa Moizı tite gbaa, wa zu nukpasıa 'nvnjwe. ³⁵ 'In wa -ka 'yıbha wa 'ka gbı yabhlo 'wulanı, wa 'yıbha wa 'lowlia we la -budunjwεε. 'Nwnı 'ka leglizu -zejila 'wı wəlı 'wıbhu ɔ 'ka gba, we 'nı 'ylinanı.

³⁶ 'Lee, amıa dlı, amıaa -gbε -Lagɔwəlı dılıa gwe yi? Yaayı, amıaa 'de -bhlogbooo -gbε we nynia yi? ³⁷ We -ka, nyıme yabhlo ka we 'wlukvvı lapvpalı nu, -Lagɔgbvv -falipanyo ɔ -mia nı, 'in Zuzu 'Pvpaa wlawlalu nya ɔ nva gbunya le nı, ɔ yibheli we 'ji nı, -we na celia da aın 'wı, Jejitapeε tite yabhlo -wa. ³⁸ 'In nyıme -məmə 'nı we 'wıyibheli, -Lagɔ 'nı cı -moo -yi: wa 'na pulı -moo yukwli -nı.

³⁹ We 'gbı, na bhelia, amıaa dlı nyni -Lagɔgbvv -falipapie 'wı bhabha. 'In a 'na -klolu nyıma -tılvaas wəlı -putunyaa gbagbıe -nı. ⁴⁰ Nu, a nı we 'dε weee

le sazənu sa, 'in we -mı 'cε 'cε.

15

Klisu tlıtlınya lvv 'WvSosve

¹ Bheliaın, -Lagəgbu in gbaa aın -yla, a ıjwnua -yo, 'in a mı 'yaa -sleeen da -yəlanəda, we 'gbu na saa amıaa dlı glu. ² Sa in gbaa wee -Lagəgbu -mını aın -yla a -ka 'sa we -gv no, 'in we puea aın, 'mı we 'nı -mvvvv, -zugba amıaa dlızvzve mia, bhe -wa.

³ Gbv -we wa -slolua na 'dε, 'mı in -slolua aın tıa, mı -wa nı: Klisi ka tlı -amıaa gbvnyuu 'gbv, sa -Lagəsebhə gbaa zlime we, 'sa. ⁴ In wa faa o gbawla 'wı, we 'yı tanvv zlı o yia tlıtlınya glaa 'WvSos, sa -Lagəsebhə gbaa zlime we, 'sa. ⁵ O -slolua o 'dε *Sefası 'klı, 'bhie, o yia o 'dε o tietienya kugbua le 'sə 'klıslolu. ⁶ -Mvv 'bıgv, -Lagəbhelia -wa zia nyımaa 'wlu 'sə gbu -gv, o yia wa 'klı 'tlalı dabvdu. Nı, wa duun -ga 'yiliyo -slı, 'yabhlı -bhlo tıa. ⁷ -Mvv 'bıgv, o yia *"Zake 'klıtlalı, 'bhie, o yi 'yaa tietienya weeee 'klıtlalı. ⁸ We bhıalıda, wa 'dε weeee nv 'bıgv, o yi 'yaa -amı 'klıtlalı, -amı 'wlıa 'yu -o ka gwalie 'tlalı o 'nyaa.

⁹ Nı, -Zezuu tietienya glaa -amı -wa wa 'kienyile, in 'nı 'dəbhie -gbolu we 'klı -ka wa 'ka 'mı la -Zezuu *tietienyo, -we ka gbu -wa, in ka leglizi 'klyię 'wvpali. ¹⁰ 'In, sa in mia -zeen da, -Lagəo 'nanı nya in mı 'saa. 'In wee o 'nanı o nıa 'mı 'wı, we 'nı 'wvtı bhe: -we ka gbu -wa, lubho in nıa, we -zi -Zezuu tietienya weeee. We 'nı -amı nv wee lubho, -Lagəo 'nanı sua 'mı, 'in na nıa we. ¹¹ Nı, we 'ka -amı -zeoo, we 'ka wamıa -zeoo, -Lagəgbu -a mia gbada, in a ıjwnua -yo, mı mia dε.

-Lagəyi 'yaa -amia 'wvbhua tlıtlınya glaa

¹² Nu, -Lagəgbu -a gbaa da aın -yla, -a nee aın -yla Klisi ka 'wvsə tlıtlınya glaa. 'In sa amıaa lv -nyıma -bhlo -bhlo 'ka gba tlıtlınya 'nı mnene wa 'ka tlıtlie lv 'wvsə? ¹³ We -ka nu, tlıtlınya'a -sə 'wv tlıtlie lv, -zugba Klisi 'nı tlıtlie lv 'wvsə. ¹⁴ We -ka nu, Klisi 'nı tlıtlie lv 'wvsə, -zugba -Lagəgbu -a gbaa da aın -yla, gbu -kpua -wa. 'In amıaa dlızuzvə mı 'yaa gbu -kpua nya. ¹⁵ We -ka nu, tlıtlınya'a -sə 'wv tlıtlie lv 'pięn nı, -zugba -Lagə -a zılvə yo -yo. -We ka gbu -wa, -a ka gba nu, -Lagə ka Klisi 'wvbhu tlıtlie lv. 'In -zugba o 'nı we lenu. ¹⁶ We -ka nu, tlıtlınya'a -sə 'wv tlıtlie lv, -zugba Klisi 'nı tlıtlie lv 'wvsə. ¹⁷ We -ka nu, Klisi 'nı 'wvsə tlıtlie lv, amıaa dlızuzvə mı klo nya, -zugba a mı -sıs mnəda amıaa gbonyii lv. ¹⁸ We -ka 'sa -mı, -wa weee tıa, -zugba wa mı Klisi 'wv, -maa ka mnə. ¹⁹ We -ka nu, dvdu -mını -gvv 'pipee -bhlogbəcə 'gbv, -a dı Klisi dlı 'wv, -zugba nyazinya -a -mia bhabha nyıma weee nyıdı.

²⁰ Nu, Klisi ka 'wvsə tlıtlınya lv, gbuzənu -wa. Klisi -səa 'wv tıa tlıtlınya glaa 'bhie, tlıtlınya tılvə 'kaa 'wvsə tlıtlie lv. ²¹ Nu, sa tlıtlie yia la nyıme yabhloo gbegbein, 'sa -bhloo 'de tlıtlınya 'wvsəsue tlıtlie lv yia la nyıme yabhloo gbegbein. ²² Sa nyıma weee -wa nea *-Adan -yo la, wa tıa, 'sa -bhloo 'de nyıma weee -wa nea Klisi -yo la, -maa yia 'yiliyəgagie 'yia. ²³ Nu, -o -ka -mı o ka ənvı -galıda, Klisi -galıa nyıma weee 'yu, Klisi -səa 'wv tıa tlıtlie lv. -Mvv 'bigv, -wa -wa Klisi -nv, zlı o yia yia, -maa yia tlıtlie lv 'wvsə o 'bi tein. ²⁴ -Mvv 'bigv, dvdu yia labhva: zuzu 'nyuuu nyımaa -gvgalıe klaa, we se klaa, we -yo we 'titę, Klisi yia we 'de weee lasaa, 'in nyımaa 'wlulapılıe

ɔ yia Dide -Lago yoo 'nyea. ²⁵ We mı nu, Klisi pılı nyıma 'wlu la tıklıu, 'ın -Lago 'ka ɔ tonyıma lu, 'ın ɔ 'ka wa ɔ bhıv zə laslavl. ²⁶ Nu, tonyımeε 'wubhlolunu -ɔ -Lago 'kaa lasa, mu -wa tlıtlıe. ²⁷ Nu, we mı celiда -Lagəsebhę 'wue:

«-Lago ka ɔ bhıv zə -lu weee laslavl.»

'In -we mia tıklıu, mu -wa nu, -Lago -ɔ slılvıa Klisıı bhıv zə wee -lu weee la, -məɔ 'nı wee «-lu weee» glaa -mı. ²⁸ Nu, -Lago -ka Klisi zə -lu weee laslavl, 'ın -Lagoɔ 'Yu -ɔ -Lago slılvıa -lu weee zə la, 'ın -məɔ slılvıa -məɔɔ 'dε -Lago zə la. Sanee 'sa -Lago yia -lu weee 'wlulapılıa kpęen kpęen.

²⁹ Nu, nyıma -tılva gbaa wa batizee wa tlıtlınya 'bı 'wı, lęe -lu wa 'ka we 'wı 'yia? We -ka nu, tlıtlınya'a -sö 'wı tlıtlıe lv gbużənu sa, lęe -lu ka 'gbı waa nyıma -manı gba wa batizee wa tlıtlınya 'bı 'wıa?

³⁰ 'In -amıa, lęe -lu ka 'gbı -a palı -amıaa 'dε 'ylı nyıme -bha -lu 'yu bhla weee nya? ³¹ Bheliaın, in mı tlıtlıe 'yu 'ylı weee zlı. Na 'dε na ylimanıa amıaa 'gbı -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'wı: we 'dεε 'gbı na gba 'saa. ³² We -ka dıdu -gıvı -lii 'yıyıee 'gbı, in yi tı gı -fliinuma nya Efızıgbe nııkple, lęe -lu in 'ka we 'wı 'yia? We -ka nu, tlıtlınya'a -sö 'wı tlıtlıe lv, 'ın -a gbaa nyıma tılva 'bhısaε:

«-A li, -a 'ma, nu,
cızı tla -a yia.»

³³ A zı amıaa 'dε 'yiliyɔ, nu, «'talea 'nyii kwaayıme gbuñyuu lınevı lv.» ³⁴ A yili amıaa 'dε 'wı lv, sa we nanıa 'yli, 'sa. 'In a 'na nıvnı gbuñyuu lę -nı. Nu, aın glaa nyıma tılva 'nı -Lago -yi. -We na gbaa da, amıaa zıbhaliğı -wa.

Ku -səa 'wv tlitlie lv, sa we mia?

35 'In nyıme yabhlo yia layıbhaae: sa tlitlnya 'ka 'wıso tlitlie lva? 'In ku -mımıv wa 'ka -ka? **36** -Guwıtunyo, -in pupalı -slə 'wlukvvn la, -in 'nı we 'ji -yi nı, -lu -na glva, we ka tlı 'bhie, we mia. **37** -Luu 'ya -kpva -na glva, -de 'mnɔyaa, -de glvglv -luu 'ya -putuu, mıv -wa, we 'nı -we mia 'cın, 'mıv -na glv. **38** -Mıv 'bigv, ku -we nania -Lagı dvdu, 'mıv o nyęa glvglv -lu. 'In -luu 'ya -we -ka -mı -mıv ka -mıv 'dée ku. **39** 'Yliyɔgalu weee 'nı yice -bhlo -ka: nyıma ka -maa nıv yicee sa, 'in nıma kaa -mıv nıv yicee sa, 'zianya ka -mıv nıv yicee sa, 'in zibhinya kaa -mıv nıv yicee sa. **40** Yalı -lii ku mı 'ya, 'in dvdu -gv -lii ku mia. Yalı -lii 'ylinanı ka we 'dée sa, 'in dvdu -gv -lii 'ylinanı ka -mıv 'dée sa. **41** 'Ylvv 'pıpve mı we 'dée sa, 'cvv lhie mı we 'dée sa, -zelı lhie mı we 'dée sa, 'in 'dəbhie wee -zelı glaa we lhie zizli 'wv.

42 'Sa -bhlokpadı we mia tlitlnya tlitlie lvv 'wıso gbu nya. Nyıme -ka tlı wa -ka o 'bhlu, zən o zean, da o -ka 'wıso tlitlie lv, o ku lolu 'nıa 'maslaen tıa yi. **43** Wa -ka o 'bhlu, o 'nı -lu yabhlogbəo. 'In da o -ka 'wıso tlitlie lv, 'ınumne 'kadı nya o səa 'wv. Wa -ka o 'bhlu, o 'nı 'tıtə yabhlogbəo 'wv -ka. 'In da o -ka 'wıso tlitlie lv, 'tıtə yea o. **44** Wa -ka o 'bhlu, -zugba dvvgv -nyımee ku wa 'bhlu, 'in o -ka 'wıso tlitlie lv, Zuzu 'Pıpa nyęa o 'yliyɔgagie. Dvvgv -nyımee ku mı, 'in ku -we Zuzu 'Pıpa nyęa 'yliyɔgagie, -mıv mı 'yaa. **45** Nı, we mı cəlida -Lagısebhı 'wv:

«Tıa -nyıme -Adan -zea dvvgv 'yliyɔganyo».

'In -Adaan 'wıbhlolunu -zea zuzu -we wlaa 'yliyɔgagie. **46** Nı, we 'nı ku -we Zuzu 'Pıpa 'nyęa 'yliyɔgagie -mıv yi tıa, dvvgv 'yliyɔganyo yia tıa, -mıv 'bigv ku -we Zuzu 'Pıpa 'nyęa 'yliyɔgagie yia

lvgada. ⁴⁷ Nu, bla nya -Lago nva tia -nyıme lε, 'in nyımee 'sonv mia, yalı -məɔ 'bhua. ⁴⁸ Dvdugv -nyıma 'wlw nyıme -Lago nva le bla nya mɔ, 'in yalinyıma 'wlw nyıme -ɔ 'bhua yalı mɔ. ⁴⁹ Sa -a -yɔ dvdugv -nyıme -ɔ -Lago nva le bla nya 'wowlva, 'sa -bhloo 'dε -a -yɔ nyıme -ɔ 'bhua yalı yi 'yaa 'wowlva.

⁵⁰ Bhelpiaın, -we na gbaa mv nu: nyımee dvdugv -ku kaa yice -yɔ 'piɔn 'wv, we 'ni mneni we 'ka -Lago nyımaa 'wlulapilie zo pla. 'In -we 'kaa tlı, we 'ni mneni we 'ka -we'e tlıaa 'bı li.

⁵¹ -Slęen, zizelu yabhlo na yia aın -yla 'bhlesaa: -a 'dε weeee 'nia tlıa yi, nu, -a 'dε weeee ku wa yia 'bhitia. ⁵² Nu, le we yia nva sa slv, 'yli kapie 'bhisa, 'wvbhlolu -legleę gba zlı. Nu, wee legle -ka gba, 'in tlıtlınya səa 'wv tlıtlıe lv, -maa -putu'u tlı 'masłęen, 'in -amıa, -amıaa ku bhitia. ⁵³ We mı nu, ku -we 'kaa zen, we -ze ku -we 'na 'kaa zen, 'in ku -we 'kaa tlı, we -ze ku -we 'na 'kaa tlı. ⁵⁴ Nu, ku -we 'kaa zen, we -ka ku -we 'na 'kaa zen -ze, 'in ku -we 'kaa tlı, we -ka ku -we 'na 'kaa tlı -ze, -zugba -we -Lagɔsebhe gbaa we ka gba:

«Tlıtlıe ka labhv,

'in -Lago ka tlıtlıe lu kpęen kpęen!»

⁵⁵ «'Oo tlıtlıe, da -na tvv lulue minıa?

'Oo tlıtlıe, da -na tv -gv kpęe minıa?»

⁵⁶ Nu, tlıtlıee nv tv -gv kpęe mia, gbvnyuu -wa, 'in Moizu tite mia, mv -wa gbvnyuuu 'tite.

⁵⁷ Nu, -a 'pa -Lago suo, o 'gbv -a yia tv lu, -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'wv.

⁵⁸ We 'gbv, na bhelia -zənv, a 'temanı 'wv, 'in a 'yligbe gege, a 'ka Nyımaa -Kanyɔ lubho nv 'yı weeee nya, -gvladolue nya. 'In a -yi we 'ji nu,

Jejitapεε lubho -we a mia nıda, we 'nia 'wvtva yi bhe.

16

*'Gwεzi wa -saa wa 'ka *-Zeluzalemvv -Lagɔnyıma 'nyε*

¹ 'Gwεzi wa -saa wa 'kaa *-Zeluzalemvv - Lagɔnyıma 'nyε, we gbu na yia -sleen da gbaa. Sa in gbaa we -Galasiii leglizinya -yla, amia nu 'ya 'sa we. ² Mu -wa nu, diması weeee nya, -o -ka -mı o zu o 'dεe -gbε 'gwezi la, sa o yia. Nu, wa 'na wvlu 'mı in -ka nyni 'bhie, wa 'ka we -sa -ni. ³ Da in -ka amiaa -gbε nyni, nyıma a -saa -bha, 'ma na yia tiea 'sebhε nya kwεε amiaa wlawlalu nya -Zeluzalemv. ⁴ We -ka -mı nu, na 'dε -yɔ wa mnı 'ya -mɔ ni, 'in na -yɔ wa mnıa.

-Li Pɔlv 'kaa lenv we gbu

⁵ In -ka Masedvanı -dvdu 'wvdı 'bhie, na yia amiaa -gbε. (Nu, Masedvanı -dvdu -gv na yia 'plılia.)

⁶ In mneni in 'ka amiaa -gbε -tv 'ylı sanıme, -de na yi amiaa -gbε tıv 'dεbhie, 'in ıwɔtlɔyibhla 'ka 'plıı. 'Bhie, mɔ in mia mnıda, a 'ka -mɔ 'mı yoo kwa. ⁷ Nu, in 'nı 'yıbha, in -ka 'plıda -mı, in 'ka aın 'yı bhe, in 'yıbha in 'ka amiaa -gbε ladılı 'ylı sanıme nya, -zugba -Lagɔ -ka we -yɔŋjwnu.

⁸ We mı 'sa 'bhie, in 'yıbha in 'ka -slı Efεzıgbε nıkpłe -tv tıklı, in *Pantıkötvv 'ylı 'ka nyni. ⁹ Nu, 'yoo ka 'mı -yla -kalı sɔ weeee lv, in 'ka lubho 'kadı nu. 'In na tonyıma -zu 'wı.

¹⁰ Timotée -ka amiaa -gbε nyni, a kpa o 'nanvv, in o 'ka we 'jiyibheli aın nyıdı nu, a ka o 'lakpasu kpa. Nu, Nyımaa -Kanyɔɔ libho o nıa -amı 'bhisa. ¹¹ Nu,

nyıme yabhlogbo 'na tlili o 'ylila -ni. A -sa o 'wu, a 'ka o yoo kwa -dləo, 'in o 'ka na -gbə nyni, nu, in mi o wuda, o -yo bhelia.

¹² Nu, we -ka -amıaa bheli Apoləsv, in ka o 'dizv duun o 'ka amıaa -gbə mnı bhelia təlva nya, 'in o 'ni we -yəñwnu 'mnumnu, o 'ka bhla -mını nya amıaa -gbə mnı. Nu, da o -ka bhla 'yi, -mə o yia mnıa.

'Dızvwəli-yəfvısawəli 'wvbhlolunv

¹³ A zu amıaa 'de 'yiliyo, a zu dlı gege, a -ze dlitelonya, a 'temanı la.

¹⁴ A nu gbu weee le zekalıdlı nya.

¹⁵ Bheliaın, gbu yabhlo na yıbhalı 'yaa aın. Amıaa 'de -yi we 'ji nu, Sıtefanası -yo o -buduñwəe -nyıma plaa -Lagə tıa Akai -dvdu -gv, 'in wa yia wa 'de nya -Lagəlubhoo nvnue bhli, -Lagənyımaa zuzənvv 'gbv. ¹⁶ We 'gbv, nyıma mia wa 'bhisa, a zu wa 'nvnwə, 'in -wa -yo wa nva lubho -bhlo, a zu 'ya -maa 'nvnwə.

¹⁷ Da Sıtefanası klaa, Fətunatusı klaa we -yo Akaikusı yia na -gbə, -mvu ka 'mı 'mvna 'wvla, da a 'nia -bha -mı, -we in 'nia -ka, 'in wa yia 'mı we 'nyə amıaa 'bigv. ¹⁸ Nu, wa ka na dlı lapalı, sa wa palıa amıaa 'deə dlı la, 'sa. A yibheli 'sasıkpa -nyıma 'ŋnikwali sae.

¹⁹ Leglizinya mia -Azii -dvdu -gv, wa nee, wa -sa aın fv. Akilası klaa, Plisılı klaa, we -yo leglizi -we gbelia 'wlu wa -budu zo, wa nee, wa -sa aın fv bhabha Nyımaa -Kanyəo 'ŋni nya. ²⁰ -Lagəbhelia weee mia -seli, wa nee, wa -sa aın fv. A sisalı fv, 'in a gbigbleli bhelia -yo bhələa 'bhisa.

²¹ Amıaa fısawəli -amı Pəlv cəlia na 'deə so nya.

22 Nu, nyıme -o Nyımaa -Kanyo 'ni dvdu nanı, me
mı o -nu nya. Malanata!*

23 Nu, Nyımaa -Kanyo -Zeu ıjwna aın 'nyu la. **24** In
-kali a 'de weee ze -Zeu Klisi 'wv.

* **16:22** Malanataa ji -wa «-Amıaa -Kanyo, -in yi!», alamvweli 'wv.

'Wususlolue loluu 'sεbhε New Testament in Kouya

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kouya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Information sur le droit d'auteur

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. tous droits réservés.

Ce texte de traduction vous est rendu disponible sous termes du Creative Commons License: Attribution-Noncommercial- Pas de travaux dérivés. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) En outre, vous avez l'autorisation de mettre le texte sous différents formats de fichier, tant que vous ne changez pas le texte ou la ponctuation de la Bible.

Vous pouvez partager, copier, distribuer, transmettre et extraire des parties ou des citations de ce travail à condition que vous incluez l'information sur le droit d'auteur ci-dessus:

- Vous devez donner Attribution au travail.
- Vous ne devez pas vendre ce travail pour en tirer profit.
- Vous ne devez effectuer aucun travail dérivé qui puisse changer les mots ou la ponctuation en l'état des Saintes Ecritures.

Les autorisations au-delà du canevas de cette licence peuvent être disponibles si vous nous contactez au travers de votre demande.

Le Nouveau Testament

en Kouya

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kouya

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

6b111f8e-be6f-55f2-a7a8-c43583754a65